

Kala Ingrid:

„2026. aastagal omma' jälki' seto pilo päävä!”

lk 2

Ploomi Anete:

„11.–12. juulil om 15. Ostrova festival.”

lk 3

Valgu Meel:

„Mille om tämbä vaia seto leelot oppi', ku vanastõ tull tuu esihindäst?”

lk 10

Setomaa

Hind 2 eurot

Juuni 2025, nr 6 (427)

Välläandmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Setomaa kogoteosõ kolmada raamadu tegemisõ pääle läts pia kümme aestakka

15. juuni oll Seto Instituudi jaost tähtsä päiv: mi tutvusti kindral Reegi majah Setomaa kogoteosõ kavvaoodõt kolmadat köudet.

ALUMÄE HELEN

Kogoteosõ kolmada raamadu tegemisõ pääle läts pia kümme aestakka. Edimäse' jao' tulli' vällä – 2016. aastagal („Setomaa 1. Luudus”) ja 2009. aastagal („Setomaa 2. Vanõp aolugu muinasaost kooni' 1920. aastagani”).

Nii ku raamadu edesõna autori' Raudoja Ahto ja Pajusalu Karl kirotasõ, saa Setomaa eismuudu olõkist kõgo parebahe arvu läbi seto keele ja kultuuri. 512-lehekülelinõ raamat om jaet kattõ suurõbahe jakko: edimäne om pühendet seto keelele, tõõnõ täämbätse päävä kultuurilõ. Edimält oll mõtõh anda' ülekaehus ka' seto rahvaluulõst, a pia sai selgest, õt sis lääsi' raamat viil paksõbast.

Raamadu edimäseh jaoh seletedäs seto keele aoluust kooni' täämbätse pääväni'. Sää om seto keeleainõsõ kogomis- ja uurmislugu, kirjapandmisõ kujonõminõ, seto keeleala jaotus, keele välläütlemisõ, grammatiga ja sõnnu eismuudu olõk, ka' hulga seto nimmi. Sõo jao lõpuh om ülekaehus seto keele oppamisõst ja pruukmisõst. Keelejaoh om

„Setomaa 3” kolm põhitegijät: Pajusalu Karl, Alumäe Helen ja Raudoja Ahto. Andresoni Sigre pilt

viil seletüse' sõnnu välläütlemisõst ja om vällä tuud grammatiga päämätse' joonõ' ja eismuudu sõnarikkus. Suur om ka' nimmist kirotõt jago, koh kaetas kotusõnimmi, luudusnimmi, ristinimmi ja perrenimmi kujonõmist Setomaal.

Raamadu tõõnõ jago tutvustas seto kultuuri parhillatsõh

mitmõkesisusõh, tuu umanõolitsi ilmingit ja arõngit. Lugõja saa tävveligu ülekaehusõ seto kirandüsest, meediast, muusigast, näütekunstist, kujotavast kunstist, täämbätse päävä kultuuri päämätsist sündmüisist ja seto perändist muuseumidõh.

Meedia jaoh pututõdas trükimeediat, raadiot, dokumen-

taalfilme ja telesaaitit, muusiga jaoh om lukõ' jutta seto leelo ja leelokoorõ, a ka' täämbätse päävä väiga' tähtsä valdkunna – etnopopi – kujonõmisõst, minkõ kõgo parebast näütuuri päämätsist sündmüisist ja seto perändist muuseumidõh.

Tävveligult kirotõdas seto näütekunstist, setokeelistist näütemängast ja filmest.

Setomaal olnu' tiatrietendüse' omma' Setomaalõ toonu' nii tuntust ku ka' hulga rahvast: etendüisi om kaunu' kaemah kümne' tuhandõ' inõmisõ.

Vahtsõnõ ja viil põhaligubalt uurmalda' om seto kultuuri kujotaminõ kunsth. Huvtavva lugõmist om Setomaa ja seto kõisi kõgo vanõbist kujotamisist kunsth, ka' ülekaehus seto kõisi ja Petsere kujotamisõst 20. saandi kunsth. Petsere liina, innekõgo kloostrit om kunsth pallõ kujotõt, a sooni' aoni' olõ-õi kiäki' tuust ülekaehust tennü'.

Raamadu päämäist jako tävëndäse' tekstiagnõ' ja mitmõ' joonustusõ'. Viil om vannu ja avaldamalda' pilte ku ka' hulga pilte täämbätsest pääväst, mia' parhillatsõst omma' jo aolugu ja tuu jäädvüstaminõ om tähtsä nii täämbätsele ku ka' järgmäsele kogokunnalõ. Näütüest om raamaduh püvvet ar' tuvva' kõigi parhillatsidõ ja pallõsidõ varahappa olnu' leelokoorõ pildi'.

Raamadu viimädseh jaoh om inõmisi- ja kotusõnimmi nimekiri, mõlõbah om kohki' 1000 nimme. Pilte om ka' pia tuhat. Nii ku ka' innitsih kogoteossi, om ka' siih kõigi kirotuusi kokkovõtõ' ja pilte allkirä' seto, vinne ja inglise keeleh.

Sõoh raamaduh om hulga kirotaiji. Näide siäh om seto kõisi, kiä' õgapäävätselt avitasõ' hoita' ja arõnda' seto kultuuri, a om ka' tiidläisi ja kultuuriinõmiisi. Raamaduh om päält 40 kirotaja ja raamadu

kokkosäädmisõ aig om olnu' väiga' pikk: üts jago om jo kirotõt kümne aestaga iist. Tuu aoga' om pallõ tõistõ jo lännü' ja täämbätse kultuuri jaoh mi olõ pruumnu' hoita' ka' inne kirotõtut pääväkohasõna.

Mi tennä süämeest kõiki, kiä' omma' avitanu' sõo pikä ja väiga' suurõ tüü tegemisõ man. Väiga' tähtsä ja suurõ jao om tennü' akadeemik Pajusalu Karl, Tarto Ülikooli eesti keele aoluu ja murdidõ professor, kiä' oll kõikaig sõo man positiivnõ ja avit asaaajamisõ raskuisist üle saia'. Pajusalu Karl on Alumäe Heleni ja Raudoja Ahto kõrval ka' üts raamadu kokkosäädjä. Mi tennä Valgu Heikit ja Kiristaja Arvist toimetuskollegiumist.

Suur teno kõigil kirotajilõ, toimetajilõ, keele ümbresäädjilõ ja arvamusõütlejilõ. Süämeest teno kannahligulõ kujondajalõ Tootsi Endlale ja ülelugujalõ Saare Evalõ TÜ eesti ja üldkeeletiidüse instituudist.

Kogoteost „Setomaa 3” saat osta' Seto Kaubamajast, Setomaa muusiumidõst, Setomaa suursündmüisi laadopäält ja Apollo ja Rahva Raamadu poodist.

Kogoteosõ välläandmist om tugõnu' Eesti Rahvakultuuri Keskus, Eesti Kultuurkapital, Tarto Ülikooli eesti ja üldkeeletiidüse instituut, Eesti Tiidüs-agentuur (projekt PRG2184) ja Haridus- ja Tiidüsministeerium tippkeskuisi toetusõst.

Tõlknü' Sarvõ Õiõ

Setomaal tutvustõdi setokeelist aokirja Täheke

Latsikaitsmisõpääväl tutvustõdi Setomaa Muusiumidõ Reegi majah setokeelist aokirja Täheke. Setomaa kuulõ kõgo väikõbidõ klassõ latsõ' ja latsiaidu latsõ' sai' hindäle vahtsõ aokirä, mia' sõol raamaduaes-tagal oll pühendet päämätselt raamatidõlõ ja lugõmisõlõ.

Tähekesest lõvvät Setomaa ülebsootska Uibolehe Urmo jutu ja Seto Kongressi Vanõbidõ Kogo päävanõba Rahasepä Raineri luulõtusõ. Viil om kirotõt Meremäe ja Obinitsa raamadukogost, nä mõlõba' sai' 100-aes-

tagatsõst. Jutukõisi omma' kirotanu' ka' Voolaiu Juhan „Müisõva' kartõhka”, Lahe Arno „Kahrupujakõnõ Jutsi ja must-taja”. Sõo Täheke om jo kat-sas. Üleilma edimäist setokeelist latsi jaost mõtõld aokirja Täheke tutvustõdi Seto Kunigriigipääväl aastagal 2018.

Setokeeline Täheke om sündünü' Tähekesõ päätoimõtaja Martsoni Ilona ja toimõtaja Hinrikuse Kadri ja sootska Laaneotsa Annela ja sootska Sarvõ Õiõ ütidsel iistvidämisõl. Kõik Setomaa kuulõ väiko-

Täheke om setokeeline. Tähekest tutvusti' Sarvõ Õiõ ja Laaneotsa Annela, kiä' omma' aokirä kokkosäädjä' ja kõrrastaja'. Sõo Täheke om jo kat-sas. Üleilma edimäist setokeelist latsi jaost mõtõld aokirja Täheke tutvustõdi Seto Kunigriigipääväl aastagal 2018.

Setokeeline Täheke om sündünü' Tähekesõ päätoimõtaja Martsoni Ilona ja toimõtaja Hinrikuse Kadri ja sootska Laaneotsa Annela ja sootska Sarvõ Õiõ ütidsel iistvidämisõl.

Kõik Setomaa kuulõ väiko-

bidõ klassõ latsõ', latsiaida latsõ', Seto latsi kooli latsõ' ja kultuuriklubi Setoluu latsõ' saava' aokirä kingitüsest. Aokiri joud ka' õkka Setomaa raamadukokko, sää om kõiki aokiränumbrit kaia', lukõ' ja kodo lainutada'. Setokeelidse Tähekesõ saat hindäle osta' Seto Leelopääväl, Seto Kunigriigipääväl ja müvväs ka' Setomaa turismiinfopunkti Verskah ja Setomaa muusiumidõh.

LAANEOTSA ANNELA

Tõlknü' Sarvõ Õiõ

3. juunil Reegi majah Tähekest esitlemäh. Kõrnasõ Hellika pilt

Kooliopilaisi luulõvõistlus

Luulõtaja Paul Haavaoksalõ pühendeti' luulõvõistlusõ kõgõ parembit tennäti lehekuu 23. pääväl Saatse muuseumih. Kokko olli' tulnu' Setomaa ja Võromaa kuulõ paremba' kirotaja' ni näide juhendaja'.

Paul Haavaoksalõ pühendeti' Põlva maakunna nuuri luulõtajidõ ja luulõlugõjidõ võistlus saie alostusõ joba 1987. aastagal Verska keskkoolih. Säane mõtõh tull' kooli direktorilt Konstantin Ojaveerelt ja kimmäs toetajas oll' kah tuuaignõ Verska sovhoosi direktor Georg Mahla. Võistlust naksi' kõrraldama Verska kooli oppaja' Ilme Hoidmets, Milvi Raudsepp ja Aino Lillik. Säandsit võistluisi om peeti' täambädse aoni – om tettü' võistluisi luulõlugõjilõ, koh loeti Haavaoksa luulõt ja umaloomingut vai üte eesti luulõtaja luulõt. Vai valiti ettekandmisõs õnnõ Haavaoksa luulõ ja mõni proosakakõ'.

Taa võistlusõ vahtsõst ello herätämise mõtõh tull' minevä aastaga Paul Haavaoksa 100. sünnüaastapäväl Saatse muuseumih. Verska kooli oppaja Ilme Hoidmets ütehkuuh Saatse muuseumi pernaase Tea Korelaga teie' tuu otsusõ – hoiami Paul Haavaoksa kirotõtu' ka edespite eloh ja meeleh. Oppami nuuri uma kodokotusõ illo ja näko rohkõmb tähele pandma ja tuust ka esi' luulõt kirotama. Ildamba parembidõ kirotajidõ ütidsel tennämisel saa tutvusta' ka Setomaa kuulsamba poeedi hindä luulõt.

Mõttõst saiegi tego – luulõvõistlus kuulutõdi vällä ja luulõtuisi tull' nii Setomaa ku Võromaa mitmõst koolist. Luulõtusi lugi ja hinnaõ hindajidõ kogo: Tea Korela, Kauksi Ülle, Nele Reimann-Otsaru.

Avvutaso pand' vällä ka Verska hambaarst doktor Angela Rehi. Tälle miildüs väega Paul Haa-

vaoksa luulõ ja timä taht kittä' sääandsit nuuri, kiä pidävä' luulõst luku ni nägevä' illo hindä ümbre. Timä avvutaso loositi kõiki vaihhõl vällä.

Oppaja Galina Viskari juhatuõl lauli' Verska opikotusõ laulutütrigu'. Ku parembidõ tennämine läbi saie, tetti ütehkuuh pilti ja kogonõdi pidolavva ümbre – pakuti torti ja kõkkõ hääd ni parembat. Peräpoolõ näüdäs Tea Korela huvi-liisilõ muuseumi välläpanõkit. Taad luulõvõistlust toeti' umalt puult MTÜ Seto Adõr, Saatse muuseum ja Setomaa Kuul, Setomaa Gimnaasium ni viil töösõki'.

Luulõvõistlusõ kõrraldajil ja oppajil-juhendajil om hüä miil, õt luulõhuviga opilaisi ka nutiaol lõvvüs. Oll' peris hulga luulõtuisi keväjä uutmisõst ja umma kaemist perrä kiteti kodopaiga luudusõ illo. Tetti luulõtuisi umast lähembäst kodokandist ja kodomaast ni kodokeelest. Võistlusõlõ saadõti esiki mõni esimuudu lõpuga nalaluulõtus. Vanõmbidõ klassõ opilaisi kirätoie mõttõ' ja tundõ' pututi' suurõs saamisõ illo vai esiki hallu.

Kokko kutsutu' luulõvõistlusõ paremba' saie' kinktüses ka Paul Haavaoksa luulõkogo „Palumaad ja rannahäaled“. Luulõtaja hindä perreliikmõ' omma' kõnõlnu', õt timä luulõ õs sünnüki' kirotuslavva takah. Papõr ja pliiäts käeperi, kirotõ tä sagõhhõhe mõtsah, kohki suuveereh vai bussiaknõst vällä kaieh. Luulõvõistlusõ lõpõtämisõlõ Saatse muuseumi sõitõh saie' kirotaja' ka nätä' Setomaa keväjä kõgõ ilosambat häitsemisaigu. Mii koolilatsil om viil olõmah säane võimalus, midä pallõdõl maailma latsil inämb õi olõ' – suurõs kassu' vaba luudusõga ütehkuuh.

NELE REIMANN-OTSARU

Luulõvõistlusõ tulõmusõ':

4.–6. klass

- I kotus** – „Kevad“, Marielle Sulp (Setomaa kuulõ Verska opikotus, juhõndaja Tiina Purik),
- II kotus** – „Luuletuse luuletus“, Iida Palolill (Setomaa kuulõ Miktämäe opikotus, juhõndaja Vello Jüriõõ),
- III kotus** – „Minu kodumaa“, Eliis Päck (Setomaa kuulõ Verska opikotus, juhõndaja Merike Kull),
- Eriavvõhinna:** Artur Trumm – „Maailma ilusaim keel“ (Rõugõ Põhikuul, juhõndaja Liina Kaabel) ja Brita Põld – „Kodumaa“ (Setomaa kuulõ Verska opikotus, juhõndaja Merike Kull).

7.–9. klass:

- I kotus** – „Seen“, Mõtus Valk (Setomaa kuulõ Verska opikotus, juhõndaja Tiina Purik),
- II kotus** – „Talve viimane piir“, Adele Hermine Saik (Rõugõ Põhikuul, juhõndaja Liina Kaabel),
- III kotus** – „Kodupaik“, Miina Raudoja (Setomaa kuulõ Verska opikotus, juhõndaja Tiina Purik) ja „Taamal näen päikest“, Karin Juul (Võro Keskliina Kuul, juhõndaja Aigi Musto).
- Eriavvõhinna:** Merili Kiis – „Peeglist vaatab vastu keegi“, Anett Pensa – „Isamaa“, Geiri Otsman – „Kodus on rohelisem muru“ (kõik Võro Keskliina Kuul, juhõndaja Aliis Aalmann) ja Samuel Orav – „Minu kodu“ (Rõugõ Põhikuul, juhõndaja Liina Kaabel).

Luulõvõistlusõ võitja' ni tunnustaja'.

Eräkogo pilt

Nuuri suvi Setomaal

Suvõl meelüs nii ummil ku liinanooril olla' Setomaal. Pallo' noorõ sortvagi' Setomaa hindä suvõkotusõst. Ma küüsse mitmõ noorõ käest, õt saia' tiidä', mille näile kõgõ inäbä kõlbas soo kotus suvõplaanõ jaost.

PLOOMI ANETE

Ma kõnõli Setomaa nuuriga, kiä' eläse' siih: Lumi Jane (22), Ojameets Karl-Robert (20), Lumi Henry (19) ja Linnus Anni (19). Viil kõnõli seto juuriga' nuuriga', kiä' eläse' tüü peräst muial – Liivart Kristo (19) ja Leika (22). Ja viil sai jutulõ ka' üte noorõga', kinkal seto juuri olõ-õi, a kiä' om pallõ aigu Setomaal – Ethel-Ene Kask (16) Tartost.

Noorõ', kiä' eläse' Setomaal, nä omma' siih inäbä ao suvõst. Linnuse Anni üteli: „Setomaa om mu kodo ja ku ma olõ Ees-tih reismäh kaunu', sis ilosabat kotust olõki-i.“ Kõik kohaligu' noorõ' ütli, õt Setomaa om rahulinõ, a samah om siih kõõ midä tetä'. Lumi Jane üteli, õt eiski' ku tä saasi' muial suvõ aol olla', tä õks olõs Setomaal.

Ka' muial elävä' noorõ' pruumva' õks võimaligult pallõ aigu olla' Setomaal. Leika üteli: „Terveh mu ilm om siih, tuuperäst ma olõ suvõl kõõ Setomaal.“

Nuuri arvatõh om siih midä tetä'. Pääle kodotsidõ töie tuudi vällä aoviitminõ sõpruga', luudusõh kauminõ, sann, ojominõ ja autoga' sõitminõ. Leika ja Jane ütli, õt ku tunnõt kohalikkõ ja sul om tšuutkõsõ fantaasiat, sis om siih kõõ midägi' tetä'.

Juttu tull ka' Setomaa suvitsist üritüisist. Piaaigu kõigilõ miildüs Ostrova festival, midä väiga' kiteti – noorõ' nalatõli, õt nä tegevä' toolõ hüä meelega' reklaami. Kase Ethel-Ene üteli, õt timä kogõmusõ perrä om taa festival õga aestaga kõõ

Lumi Jane Ostrova festivalil.

Ploomi Anete pilt

inämb oodõt sündmüs. Festivali hinnatas innekökkõ hüä atmosfääri ja kuulsidõ esinejidõ perrä, kiä' tuvvas kodo lähkohe.

Tõisist lemmikuist olli' kerigupühä', innekökkõ paasapäiv, mia' om tähtsä nii usulitsõh mõttõh ku ka' sugulaisi-tutvidõga' kokkosaamisõ kotusõna. Viil ülti Treski ja Verska jaanituld, Seto Kunigriigipäivä, Leelopäivä, Treski Kiiuni üritüisi ja Kostipäivä.

Noorõ' hindasõ' innekökkõ tuud, õt nä saava' sis kokko inõmisiga', kedä muido sagõhõhe näe-ei. Lumi Jane üteli eiski: „Ütski' liinapido olõ-õi nii hüä ku Setomaa uma“. Samah ülti viil, õt nuuri jaost võisi' inäp kokkosaamisi olla'.

Mi kõnõli ka' Setomaa suvitsist miinussist. Tull vällä, õt

nuid olõ-i pallõ. Päämätselt tuudi vällä parmu', kiholasõ' ja kehvä levi. Mõnõ noorõ sõbra' eläse' kavvõndõh ja näil sääl küläh olõ-õi tõisi nuuri. Ka' ülti, õt ilma massinalda' om keerolinõ liikü', selle õt bussiliiklus om pia olõmalda'.

Liivart Kristo ja Kask Ethel-Ene ütli' viil, õt kõõ suurõp miinus om Setomaa kavgus näide kodokotusõst. A õks olõ-õi nuu' miinusõ takistusõst – noorõ' tulõva' Setomaalõ õks ja jäl' tagasi.

Küüsümüsele, mille nä siih omma' suvõl, olli' vastusõ' üttemuudu. Kõgõ parebahe võtt tuu kokko Linnuse Anni: „Setomaa om rahulinõ ja luudus om illos. Siih om kõõ midä tetä' ja kohe minnä' ja siih eläse' väiga' hüä' ja külälislahkõ' inõmisõ'.“

Setomaa om nuuri jaost meelelinõ kotus, koh hinnatas rahulikku ello, ilosat luudust, kogokunnatunnõht ja hüvvi ettevõtmisi. Olgu' noorõ' siist vai muialt tulnu', kõik lõudvä' Setomaal midägi' hingelähkot – olgu' tuu kododsõ' asatamisõ', sõpruga' kuuh olõmisõ', luudusõh kaumisõ' vai pido'. Kukki' om ka' miinussist, näütüsesst kehvä levi ja kehvä ütistransport, a nuu' omma' väiko' hädä' Setomaa ilo ja võlu kõrval. Nuuri arvatõh om Setomaa kotus, kohe nä tahtva' kõõ tagasi tulla'. Om hüä miil nätä', õt noorõ' hindasõ' ummi juuri ja luudust ja tahtva' olla' suvitsõl aol Setomaal. Tulõ luuta', õt nii om ka' edespidi.

Tõlknü' Sarvõ Õiõ

Tiidä' om seto pitsi konkursi kõõ paremba'

Mi pei 30. mail Verska kultuurimajah ilosa õdaguspoolõ kuuh leelokoori Verska Naase' leeloga' ja seto rõvih kultuuriministri Purga Heidyga'. Sääl hõigati ka' vällä pilokursi võitja'. Ai'umma kõigilõ, teid oll hüä hulga kokko tulnu'!

KALA INGRIT

Kõgõ pareba pilotüü avvuhinna sai Einama Eili, kinkõ konkursitüü oll värmilinõ tekk (pleed). Hindaja' hintsi' tuud, õt oll väiga' suur asi, kohes oll seto pilo ja vanaimä kruut hõste kokko säet. Ja viil hinnati korgõlt hüvvä värme kokkosäädmist ja väiga' kõrdapiteh tüüd. Eili om seto pilo konkursil võitnu' ka' innebidi ja kõõ om timä tüü' olnu' väiga' suurõ' ja kõrralitsõ'.

Einama Eili võidutüü.

Kala Ingridi kogo pilt

Töösõ kotusõ preemia läts Liivago Galinalõ, kinkõ konkursitüü oll hõlst (kimono). Hindaja' pei' tüüd ilosast, kohe

om sisse pant hulga tüütunnõ ja mia' oll' ka' väiga' kõrdapiteh tett. Kolmada kotusõ preemia anti Aasna Annelilõ timä kaptidõ iist. Hindaja' seledi', õt kapuda' oll ilostõ lõpuni' läbi mõtõld, koh olli' piinü' palakõsõ', roosit kirä' ja õkapiteh teema perrä tüü.

Kaejidõ preemia anti vällä FB miildümisi ja näütüsetarõh kotusõpääl helüandnuidõ päält. Kokko tull 2705 hellü ja tšuut inäbä helüsit sai Keldu Maikeni kleit (358 hellü).

Teemapreemia anti pääpreemia võitnu' Einama Eililõ teki (pleedi) iist. Viil anti vällä ka' eripreemia, tuu sai Pärtini Sirid kindavarrõga' völdri (kätiste) iist.

Nuuri edimätse preemia sai Setomaa kuulõ Verska oppõkotusõ 8. klassi opilanõ Tuiga Ketriin, kinkõ kott oll illos, kõrdapiteh tett,ummamuudu ja huvitavidõ palluga'. Tõõnõ kotus läts Saarekivi Katarina-Leele (Meremäe oppõkotusõ 9. klass)

musta ruutligadsõ vüüga' kleidi iist ja kolmas kotus Samueli Loore Liisalõ (Verska oppõkotusõ 8. klass), kinka tüü oll kott kingtüsest imäle. Opilaisi võistlustõie iist suur teno Vabarna Janele ja Andresoni Sigrele!

2026. aastagal omma' jälki' seto pilo päävä'! Järgmätse aestaga teema om „Mu värmilinõ seto pilo“, koh andas mõttõvabadus pilotamisõ jaost.

Pääkõrraldaja Kala Ingridi tenosõna': „Kolmõkümne töösõ' seto pilo päävä' näütäse', õt meil siih Setomaal elä-äi kultuur õnnõ muusiumih, tä eläs õgapäävätseh eloh ja tege-misih. Tä eläs näpotüümeistridõ ja ka' koolilatsi seeh, kiä' loova' julgõlt vahtsõt, a samah nä mõistva' ja avvustasõ' ka' vannu tiidmisi.

Mi tennä Verska kultuuri-maia ja Saarino Maarat ni Toe Anu. Hüä seto söögiga' kostit kokkotulnuid Metskaevu Elvi.

Tõlknü' Sarvõ Õiõ

11.–12. juulil om 15. Ostrova festival

Mi sai kokko festivali kõrraldaja Tulbi Eveliniga ja kõnõli timäga' täpsebält festivalist.

Kavvõndõh ti olõt Ostrova festivali ettevalmstamisõga'?
Mia viil om tegemäldä'?

Ostrova festivali ettevalmstus kau aetak aigu. Ku üts festivali saa läbi, sis mi alosta jo järgmätse kõrraldamisõga'. Meil om kamandamist terveh aetak. Täambätsest omma' kokkoleppe' sõlmit nii kuuh-tiüpartneridõga' ku ka' esinejõdõga' ja om jäänü' viil kotusõ-pääl tüü'.

Ostrova küläh kõrraldaminõ om nii suur ettevõtminõ üts kõrd aestagah ja meil olõ-õi olõmah kotusõpääl püsivõt lavva, tehnikat õga muud säänest, tuuperäst om vaia kõik tuu nädäli joosul üles säädä'. Juuni- ja juulikuuh om ettevalmstus ja täpselt inne festivali pidokotusõ ülessäädminõ. Tõõsõl aol saaki-i arvu, õt siih küläh midägi' säänest kõrraldõdas.

Pallõ inõmisi teil om kõrraldamah? Kuvvamuudu ti jaat tüü-ülesandit?

Läbi aestaga valmstas festivali ette umbõs 5–6 inõmist, a inne festivali tulõ kokko Ostrova külä rahvas, pereh, sõbra' ja mitmõ Setomaa inõmisõ', kiä' avitasõ' platsi ette valmsta' ja ettevõtminist läbi viiä'. Vabatahtlikkõ om meil kohki' 50–60, kiä' avitasõ' pito kõrralda'. Ilma näideldä' mi saasi-i festivali kõrraldamisõga' kõrda. Kõik, kiä' Ostrova festivali kõrraldamisõh üteh lõõvä', tegevä' tuud suurõ süämega' ja uma õgapäävatsidõ tegemisi kõrvalt. Mi kõrraldustoimkund om tävveste asõndamalda' ja ainulinõ üle ilma. Nä tegevä' kõkkõ hüäl meel ja naaruga'! Soo om mi perre ja kõigi sõpru pidopäiv!

Meil om jo 14 aastakka olnu' traditsioon, õt loet päävä' inne festivali om kuuholõk, koh mi

Ostrova festivali tiim.

Lillmaa Viljari pilt

jaa ülesandõ' umavaihõl ar' ja panõ paika vastutaja'. Kõik ülesandõ' üteh vastutajidõga' pandas maja saina pääle vana tapeedirulli pääle kirja. Ku tüü saa tettüs, sis saa rahu-tundõga' uma ülesandõ markeriga' maaha tõmmada'. Festivali lõpus piat kõik ülesandõ' olõma maaha tõmmat. Sooni' om lannü' nii, õt kõik võistlõsõ' tuu iist, õt näide nimi olõs kiräh ja õgaütel olõs uma kindla tege-minõ täütä'. Samah saa õgaüts hindäle valli', õt midä tä tege vastavalt ummilõ tiidmisilõ ja tugõvustolõ.

Mäntse' omma' festivali kõrraldamisõ ülesandõ', minkõ pääle festivali külälilõ eiski' mõista-ai tulla'?

Ma mõntkõrd mõtlõ tuu pääle, õt Ostrova festival om õnnõ ütel nädälvaihtusõl, a tüü tuu nimel om terveh aestak. Mi mõtlõ läbi kõik väiko'

asakõsõ', õt mi külälisil olõs siih hüä olla'. Mi jaos om tähtsä, õt õga külälilõ, kiä' siiä' tulõ, tund hinnäst ku kotoh ja saa siist üteh hüä tundõ.

Külälislahkus om üts jago Setomaa identiteedist. Siih om kõõ vöödõt inõmisi ilostõ vasta ja hõste kostitõt. Mu vanaimä Ploomi Manni ussõ' olli' kõõ kõigilõ vallalõ, värskõ kohv uut lavva pääl ja ahoh olli' lihapiiragu'. Samanii püvvä miiki' külälisi vasta võtta'. Ploomi Manni tütar Tulbi Aime alost traditsiooni pakku' mi külälisilõ festivali aol piirakit ja tuud juunt hoia mi läbi festivalõ.

Kuvvamuudu sorditas esineji?

Mi küüsü kõigi külälisi käest näide arvamist, õt kedä nä tahasi' järgmätsel aestagal esinemäh nätä'. Nuidõ arvamisi perrä mi panõgi' järgmätse festivali programmi kokko. Mi

arvõsta kõõ, õt mi paku midägi' ka' kohalikolõ ja kutsu siiä' Eesti tippartistest kavvõbalt ja õt õga kõrd olõs ka' seto kultuuri, midä tutvusta' kavvõbalt tulnu' külälisilõ. Kolmanda punktina om tähtsä, õt lava pääl olõs artist vai bänd, kedä inäp väiga sagõhöhe näe-ei, vai kedägi' vahtsõt ja värsket.

Ostrova festivali programmih om seto tandsuetendus ja festivali lõpõtas ansambli Zetod. Riidetsel pääväl esinevä' viil Ska Faktor, Ivo Linna ja Supernova, Traffic ja Tanel Padar, püülpühäl Ines, Untsakad ja Lenna.

Määne om soo aestaga latsiprogramm?

Ostrova festival om mõtõld kõõlõ perrele, tuuperäst latsõ' kooni' 12 aastakka saava' ilma sisse. Puulpühäl om kõõ lõunõ aigu küünü all latsilõ tiatrietendus. Sool aestagal om

peräst tiatrit küünü all edimäist kõrda latsidisko!

Meil om erälde latsitelk ja legoland, koh väiko' saava' joonsta', mässädä' ja meisterdä'. Kõgõ väikobilõ oma viil muaküük, hällü' ja liivakast.

Minevaestagal oll Ostrovah mässamisõ plats, midä vei läbi Murumängu'. Nä omma' kohal ka' juubõlifestivalil! Murumängu' kõrraldasõ' seltskundlikkõ ja nalälisi tegemisi nii ku cornhole, lavvajalgpall, spikeball, 4 ritta, KanJam, murujenga ja viil pallõt. Väikobi latsi jaost tulõ kohalõ Pisila, kiä' pand valmist erälde latsiplatsi, koh om hüä niisamata olla'. Üteh om kruvilaud, geolaud, pallisaina' ja viil pallõ huvtavva! Latsõ' saava' laskõ' uma sisemätse luuvusõ ja fantaasia lindu. Tegemisi om käele ja pääle. Latsifantaasijit avtas näovärmmisõga' täütä' Kristeli näovärmmisõ', kiä' tege latsõst

kassi, draakoni vai haldja! Latsi jaos om tegemisi hulga. Tasos tulla' kõõ perrega'.

Mäntse' müügikotusõ' omma' sool aestagal?

Ostrova festivalil om mitmõsagamatsi süüke. Mi kõõ kae, õt olõs õgasagamatsi süüke ja maikõ, õt õgaüts lõvvasi' hindäle meeleperädse. Paktas burgerit, saslõkki ku ka' salatit ja vrappõ. Mi püvvä kõõ lõüdä' ka' vahtsit söögipakjit, kiä' meil viil olõ-õi kaunu', selle õt hulga külälisi om innegi' jo meil kaunu'. Festivalilõ ooda väiga' Setomaa söögipakjit ja näpotüümüüjit.

Sool aestagal om 15. Ostrova festival. Minkõst tulõ joud festivali kõrralda'?

Tulbi Aime ja Neeme alosti' Ostrova festivali kõrraldamisõga' 15 aestaga iist. Sis mi joht mõista-as arvada', õt mi viietõistkümnendä aestaga juubõlipito näe. Soo om Setomaa pidopäiv, mia om hüämeelinõ ka' meele ku kõrraldajilõ. Ma arva, õt soo festival, minkõ nä katõgese vällä mõtli' ja püstü panni' ja aestagast aestakka omma' kõrraldanu', om üleilma ainumäs. Tõist säänest olõ-õi olõmah. Setomaa om ummamuudu – siih om illos luudus, eismuudu kultuur ja hüä' inõmisõ'. Mi taha soolõ kotusõlõ midägi' tagasi anda' ja sood piirkunda ka' kavvõbalt tulijilõ tutvusta'.

Kiä' pias tulõma Ostrova festivalilõ?

Ostrova festival om mõtõld kõõlõ perrele. Siih om sõbralik õhkkund ja rahulinõ. Latsõ' saava' vabalõ õgal puul joostõlla'. Sood kõkkõ saaki-i sõnuga' üldä', om vaia tulla' ja eis' nätä'.

Hüä om istu' uma perre vai sõpruga' hainapaki pääl ja kulõlda' Lenna kontserti.

Küüsse **PLOOMI ANETE**

Tõlknü' Sarvõ Õiõ

Seto Küük käve küläh saarlaisil

MTÜ Seto Küük liikmõ' ja Seto Kostipäävä pernaase' ja peremehe' käve' maikuu iihperämätsel nädäli katõpäävatsel opmisreisil Saarõmaal.

ROOSIMAA MARGERY

MTÜ Seto Küük tegevjuht

Edimätsel pääväl mi sai tiidä', õt mia om Muhu traditsiooni-linõ makõsüük hapurokk ja ubinarokk. Hapurokk om süük, koh päämäne om kartohkas, min-kolõ pandas mano rüä- ja/vai nisujauhha. Keedet kartohka' ja jauh siätäs ar' ja lastas 12–18 tunni hapada', sis inne kiimä laskmist aetas läbi sõgla. Kõgõ viimäte pandas mano suhkrir. Ku rokk om ar' jahtunu', sis süüväs külmä piimäga'. Täambätsel pääväl tetäs ka' ubinarokka. Muhu pernaase' Reet

Seto Küük Saarõmaal.

Roosimaa Margery kogo pilt

ja Malle opsi' meele hapuroka ja ubinaroka tegemist ja kõnõli', õt kuvvamuudu nõid süüke vanastõ tetti ja kuis/kupal-lõ viil täambätsel pääväl tetäs.

Mii', MTÜ Seto Küük pernaisi jaost, kiä' reisil olli', oll

tuu edimäne hapu- ja ubinaroka tegeminõ ja maitminõ. Ku makõsüük sai süüdüs, sis pilli-miis Rain tõi uma pilli ja mänge tenost mõnõ pilliluu.

Mi käve Pidula Wakepargih, koh pernaane Väärtnõu Janet

kõnõl Pidula Wakepargi tegemist ja plaanõst ja muidogi' mi sai ka' alpakasit nätä' ja näile süüvä' anda'. Pidula Wakepark om edimäne Green Key märgise saanu' atraksioon Eestih. Pernaane Janet om „Killerkott“ ja „Ära joo plasti“ projektijuht ja parhilla' EENA ärimentor-programmi „Naised ettevõtlu-ses – roheline ja hooliv maailm“ patroon ja Kurõssaarõ huulid-safestivali pääkõrraldaja. Tuust lühkost külähkaugist usu, õt mi sai kõik mõnõ vahtsõ mõttõ.

Ku mi Kurõssaardõ joudsõ, sis meil olli' kokkosaamisõ' MTÜ Saari Kuhtüü Kogo tarõh. SA Saaremaa Turism söögi-piirkunna projektijuht Nairise Angela kõnõl meele söögipiirkunna Saaremaa, Muhu, Ruhnu maitssidõ aestagast – kuvvamuudu oll tuud tetä'.

Mia oll hõste, mia halvastõ ja näide soovtusõ' meele, õt mi uma seto söögiga' saasi' ka' Eesti söögipiirkunnana esindet olla'.

EHTNE märgise koordinaator Munk Sulvi kõnõl EHTNE märgisest ja kuis tuu toimis. Tuu märgis näütäs tootõ vai teenusõ piirkundligulõ peritolulõ – toodõ ja teenus om valmis tett Saarõ- ja Muhumaa puhta luudusõga' keskkunnah, ummi inõmisi tüü ja kogõmusõga'. Tuu om saarõ märk! Miaki', midä mi olõ Seto Kõõgih mõtõlnu', õt võisi' ka' meil uma seto söögi/kauba märk olla'.

Saarõmaa valla turismi- ja turundusteenistüse püsüma jäävä turismi koordinaator Väärtnõu Janet kõnõl meele halasteemadõst.

Õdagusõõgis lätsi küllä Tihe-metsa Tiinalõ, kiä' katt meele „Savvukala ja kododsõ söögilavva“. Õdagusõõgi kõrvälõ kõnõl pernaane õgapäävä-elost ja kuvvamuudu savvukala lavva pääle joud. Mu jaost oll tuu tšuuat sama tunnõh, ku istut meil Setomaal Maagõ-kõsõh, süüt pernaase tett hüvvä

ja parebat ja kullõt pernaase jutta.

Tõõsõl pääväl oll Seto Küük uma esindüsega' väläh Kurõssaarõ huulidsafestivalil. Üteh oll kaup mi uma tuutjidõlt/sõõgivalmstajidõlt. Saarlase' olli' mi tulõkit kavva jo uutnu' ja mi olõvat edimäist kõrda huulidsafestivalil väläh. Kurõssaarõ huulidsafestivalil kau kohki' 5000 inõmist.

Saarõmaalt tagasi joudsõ väsünült, sõit oll väiga' pikk, a mi olli hüä jovvu ja energiaga' ja mi sai õks ka' vahtsit mõt-tit. Tagasi sõitõh mi arod, õt mia' meil om kõgõ inäbä kaugist miilde jäänü', tull vällä, õt hapurokk.

Opmisreisei ja Kurõssaarõ huulidsafestivalil kaumisõ jaost saadi rahha Setomaa programmi projektidõst „2024 Seto Küük tegevustoetus“ ja „2024 Seto Küük mainõkujondus“.

Tõlknü' Sarvõ Õiõ

10 aastat tagasi tetti Tallinah vallalõ seto talo

NASSARI ELVI

2015. aasta 23. mail ol' Tallinahe Vabaõhumuuseumi kokko tulnu' pallõ küläläisi – kultuuriaamõtnikkõ, arhitekte ja ehitäjit, setosit ja peipsiveere vanausulistõ rahvast. Päiv ol' rõõmulinõ, kuna rahvalõ näütamisõst tetti vallalõ seto Vanatalo ni kõrval olõv Kallastõ liinast peri vanausulisõ rannavindläse Petšonkini maja. Asi nakaš pääl päivä kell kats. Peeti kõnõsit, vaivanägiilõ anti lilli ja tenokirju. Väigokõsõ Ulasõ-tsässona man peeti palvust, kaemah ja kullõmah ol' ka hulga liinarahvast. Laba pääl laul' Sõsarõ leelopark Tallinast ja vanausulistõ lauluansambli Suprjadki. Õdagupoolõ mänge sääl folkrokkpunt Zetod.

Seto tarõ aida takah ol' suur moropäalinõ rahvast täüs, sääl sai kaia' kõkkõ, mia seto perimiskultuuriga kõüdet. Ol' käsitiü näütämist-oppamist, seto söögi pakmist; mitmõ pilimehe perrä sai karada' ja seto tandsa oppi' ja üteh suurõh tsõõrih leelota'. Huvilisõ' saiõ osa võtta' vil kah eräle ekskursioonõst mõlõmbahe majja. Nuid teie' muuseumi vedosnik Langi Merike ja ma eis'. Koštma ol' tulnu kah Lõkova Vana talo perrätulija, Tallina miis Neeme Eduard pujaga. Tulnu ol' ka mu hüä abilinõ Tamme Leo Kuigõ küläst, kiä ol' olnu Neemede puul kafah ja mäleht' tallo, säälset elämist ni pererahvast. Neeme' olli' timä sugulasõ'. Kadonu Leo latsõpõlvõmälestüisi tarõ seenidseh ol' kõigil huvitav kullõlda'.

Seto talo laudahuunõh tetti tuul pääväl vallalõ suur näütis-välläpanõk „Pits ja pits“, koh sai kaia' seto naistõ peeñõkõist pillo ja rannavindläiste puust pajailostuusi (aknapitsi). Säälsamah huunõh sai kullõlda' ka Raudoja Ahto juttu seto vanust ehtüstest ja Külmoja Irina seletüisi peipsivindläiste peri-

müskultuurist. Vallalõtegemisõ pidolõ ol' kutsut hulga Tallina ja Harjumaa setosit, nuid ol' tulnu' ka Tartost, Põlvast ja Verskast, mõni kah Petserist. Pido ol' lustilinõ, muuseumitüütäjä' kuladi' eis' vil poolõ üüni vällä.

Nüüd om seto talo avalikuh kasutusõh olnu 10 aastakka ja sääl om peet õga sügüse samapallõ vuuri ka seto mihklipäivi, vällä om pant näütüisi setodõst ja näide kultuurist ni käsitiüst. Soo sügüse om tulõmah välläpanõk Kõivo Anne hammõkifost. Om olnu ka muid ettevõtmiisi, nigu seto söögi opitarõ, seto stiilih programmiga sünnüpäävä-juubõli pidämisõ' ni tütrikõ õdagu', koh laulu perrä sai näüdatüs seto noorigu rõivihe panõkit, opat präätamist ja näpotüüd. Üleminevä aasta võti ma kõrralda' Kukumäe Arvo mälestüspäävä, kohe tull' kokko pallõ timä sõpru ja sugulaisi ja ilosa mälestüstenstüse pidi esä Sakarias.

Kuis seto talo muuseumi sai?

Nii seto talo ku ka vinne vanausulisõ maja elo- ja abihuunõ' saiõ' muuseumih katosõ ala joba 2014. aasta suvõ lõpuh. Siski ol' vil vaia, õt maja sainapalgi' saasi' paika vaoda'. Vahepääl tetti tuu aig tarõdõh sisetõid, ehtedi aho' ni säeti paika majakraam. Umal aol olõ Lõkova küläst ja Vanatalost, minkõ perrä om tett muuseumitalo, ka Setomaa leheh kirotanu. Olgu' siih tuu aolugu vil tsuut üle seletet. Vanatalo huunõ' (pääl kivilauda) võeti vallalõ ja tuudi Lõkova küläst Eesti Vabaõhumuuseumi üle 1979. aasta sügüse.

Kunaginõ Neeme perre talo, minkõ ol' ehtä' lasknu peremiis Kriisa, ol' jovvulinõ eläminõ. Rahha tõi sisse linakasvatus ja -müük. Talohuunit ol' mitmit ja nuu' olli' ehtet otsaga külähuulidsa poolõ, ütelpuul tarõ

Vanatalo pääl valmist saamist. 2014.

üle moro aida' ja kõlgus, töösõl puul suur laut ja tahr. Elomaja eis' ol' ehtet 1870. aastil, kivilaut ildampa. Huunidõ vaihõl olli' korgõ' värehti', pikk värehtisain. Kruntmisõ aigu 1920. aastil sai talo nimest Vana. Õkva kõrval ol' Rehe talo, koh kasvi ülest laulja Linna Ivo esä Timmo (Timofei, Timoteus).

Vana talo ostõti muuseumilõ minia Neeme Allä käest, kiä ol' pääl mehe kuulmist lännu muialõ elämä. Tarõ ol' tühänä saisnu joba mito aastakka, müüblakraami kah inämb seeh olõ-õs ni ahoki' olli' lagonu'. Allä, tütrikunimega Lemmergas, annõf muuseumilõ vil ka hindä ja imä l'ro tett käsitiüd, tüüriistu ja muud vähämbät kraami, mia om nüüd ka taloh vällä pant.

Muuseumi tiidüstüütäjä Saroni Juta tekk pääl maja ar'tuumist valmist ehtüs- ja sisustusplaanil, muuseumi jõud' ka hulga pildistüisi. Plaanil ol' näüdädä' 19. aastasaa sisustusõga tarõ ja tõiis kõrvalhuunit. Tarrõ ol' kavah ehtämä naada' 1987. aastal, tuu jaost ol' arvõstõf eiski suur rahasumma – 210 000 ruublit. Tuu ol' aig, ku ülest tull' ehtä' ka 1984. aastal palama pant Sassi-Jaani talo. Koopiatatalona saigi tuu valmist 1993, a seto talo jäigi Vinne ao lõpuh ehtämälä ja nakaš pääl sääne aig, ku Vinne võim nakaš lagonõma ni puudus ol' ehtüsmatõrjalist, eiski autokütüest. Kõik tuu jätä-äs putmalda muuseumi – ehtüse jaost rahha inämb jakku-us. Vahtsõlt vabast saanu' Eesti riik ol' vaesevõitu, ehtüse' tougati edesi. Nii oodiki' muuseumi üle tuudu' tarõpalgi' laoplati vafo all mitokümmend aastat sobivat aigu. Sis sai selgest, õt nuist inämb asja saa-ai ja tull' naada' mõtlõma vana perrä tett vahtsõ talo, eesti keeli koopiatalo, pääl.

Talo sai vana perrä vahtsõnõ

Ku 2008. aastal tull Eestih majanduslangusõ aig (nii-üldä' masuaig), tõmmati muuseumitüütäjit kokko. Kodo pensioni pääl saadõti kah tiidüstüütäjä ja suur ehtüse asatundja Saroni Juta. Ma eis' tüüdi tuul aol muuseumih päävarahoitjana. Muuseumijuht arvas sis, õt seto juuriga aoluulasõ ja muuseumitüütäjänä piasi seto talo ülesehtämisõ hindä pääl võtma ma'. Tuu otsus tull' mullõ uutmalda, ma' jo olõ-õs tüütänü tiidüse vai näütüste alal. Tull' nõuh olla' – kiä tuu tõõnõ sis tuu tüü ar' tege. Naksigi käümä Setomaa küllih välitõiel (edimäist vuuri käve joba

Vanatalo Lõkova küläh. 1979.

2004. aastal), sai kokko vannu küläinemistõga, ka Lõkova külä seto rahvaga. Inämbüiste võeti õgal puul lahkõistõ vasta. Hüä ol' tuust, õt Saroni Juta ol' tennü muuseumilõ Vanatalo ülesmõõtmisõ joonstusõ ja andnu ehtüste kirjeldusõ muuseumi arhiivi. Tuu perrä sai arhitektuuribüroo tetä' puut-rõh vahtsõ' ehtüsjoonstusõ'. Mälehtä, õt Juta kõnõli mullõ, õt tahasi õks vil ar nätä' tuu ao, ku seto talo valmist saa. Ütli vanalõ tüükaaslasõlõ: loodami, õt tuu vil ar näet. Nii lätski, parhilla' om Juta joba 86-aastanõ. Tii tälle sügävä kumardusõ umal aol nätt vaiva iist.

Johtu nii, õt 2012. aastal kandidiire muuseum Ettevõt-lusõ Arõndamisõ Sihtasutusõst (EAS) tugiraha saamisõst, õt ülest ehtä' uma külästuskeskus. Tuu pidi tulõma muuseumi tagomaistõ otsa. EASi projektirahast (tugirahast) siski ni pallõ haardunu-us, a kultuuriministeeriumist sai rahha vil ehtüse jaost mano küüssü'. Projekti päälkiräst sai „Seto ja peipsivinne teema külästuskeskusõ ja parklaplati ehtüs“ ja olli tuuga eis' kah kimmähe kõüdet. Rahha saiõ kokko 1 569 411 eurot, minkõst suurõmb osa, 1 334 000 eurot, tull' EASist. Huunidõ pääl läts ligi 902 000. Muuseumih sai valmist suur massinaparkla, vahtsõnõ tiivalgustus ja ostõti rahva vidämisõst ütest muuseumi otsast tõistõ vinneaolinõ „pikä nõnaga“ buss. Ehtüstõiega olli' kõüdet mitmõ' ehitüsettevõtja, nigu Meisel Ehitüs, Saulerman ja Eesti Kivi, a kah Raudoja Ahto firma Katusõkatja.

Projektiirimisõ tekk arhitektuuribüroo Apex, ehtüstõie vedosnik ol' muuseumi insener Kõiva Jaak. Mul hindäl tull' projektiirimisõ tõie man olla' nõvvuandja, tull' olla' välläpanõgi kokkosäädjä ja kõrraldaja. Pääl tuu oll' pallõ suhtlõmist Seto Käsitiü Kogoga, kiä kudi kattõ majja sängüteki' ja põrmandurõiva'. Viil tull' kah inemistõ käest osta' vaiaminevit asju, tetä' ar' ka suur paprõtüü. Kuna 2014. aastast läts muuseum riigiasutusõst üle siht-

asutusõst, sis päävarahoitjana tull' kibõhõhe ar tetä' kah suur muuseumiasju kokkologõminõ (inventuur) ni kõrda saia' kõik aamõtliku' paprõ'. Olli edesi kah Sõsarõ leelopargi vedosnik, selle õt kipõ tüü peräst saa-as siski harõtamiiisi jättä'. Õdagidõ olli otsani väsünü ja pää halt'. Rõõm ol' suur, ku projekt otsa sai, a halv om tuu, õt ületüütämisõst ja stressist saiõ hindäle korgõ vererõhu tõvõ, mia jäigi vaivama.

Vahtsõnõ talo sai tõistmuudu

Projektil omma' tiidäki' uma' ettekirotusõ'. Nii saigi tarõplaanil tettiis muudatuusi tuu peräst, õt kõik olõsi' muuseumivõõridõlõ (turistõlõ) kohanõ. Näütüisest tull' tetä' tarõ seenidsehe suvõniirõ ja käsitiü müügillett, mia siski olõ-i loomuperäne. Mõlõmba tarõ aho pidi saama kah kütä'-kütä', tetä' söögioppuusi ni inemisõ' pidi' saama võimalusõ lavva takah istu' ja süvvä'. Kivilaut, mia väläst om laut nigu laut õks, ehtedi seest nii, õt kõlbas näütüste ja kuuholõkidõ tarõst; lauda otsa ehtedi sarrai, koh hoita' pinke-tuulõ ja näütüseasju. Kõlgusõst sai talo peräkaejidõ-pernaistõ tüüruum ni esinejidõ rõivihõ säädmise kotus. Ütski talo olõ-õi aialda ja tetti elomaja repi ette väigõkonõ ussai, koh kasusõ' Setomaalt tuudu lilli'. Tarõ akna all kasusõ' jurjenipuhma', tarõ takah omma' aiavilä pindre', koh kasusõ' vana' seto sordi'.

Ku kunagi ol' plaanit, õt seto talo tulõ seest 19. aastasaa sis-sesäädega, sis tuud plaani vahtsõl aol muudõti – muuseumih taheti näüdädä' joba 20. aastasaa aigu. Nii omgi sääl parhilla' nätä' setodõ tsariaolinõ tarõ (aasta 1913) ja kalhoosiaolinõ eläminõ (1961). Joba umal aol, arvada 1940. aastail ol' Neemede puul tallo elämä jäänü perepoig lasknu uma perrele eräle tetä' sissekätügi-repi ni rako' uma tarõ poolõlõ moodulitsõmba', suurõmba' akna'. Tuud sis võtigi arvõhe. Saina-pinke sääl muidogi olõ-õi, nigu

om vanah tarõh, ahigi om pliidiga ni elotarõ saina' katõt tapetiga. Tarõh om ravvast säng, aknidõ iih moodulitsõ' kardina' ja põrmandu pääl Petserest „poodist ostõf“ pikä' põrmanduteki'. Tegelikult omma' nuu' vällänagemisõ perrä nigu ostõf teki' kudanu' Seto Käsitiü Kogo tubli' kudaja', kuna säändsit olõ-õs inämb kostkilt osta'.

Müüblit ja majakraami sai umast majast

Välitõie pääl kořati umal aol Setomaalt kergempi asju, rõivit, pühäserätte ja tüüriistu, a määnestki mööblakraami üteh tuvva-as. Tull' naada' kaema, kost tarõ jaost 1950. aastidõ majakraami saia'. Sai kütüs vanavara-kaupmiihi man, kost sai üte katõ poolõga vinneaolitsõ rõivakapi ja mõnõ' kergõ' (tabureti'). Ravvast sängü annõt üts tüükaaslanõ, a muud müüblit ol' kah vaia. Kost tuud võtta'? Tuumatõli ja murõhtõli.

Ja sis ütevooriga sai asi lahendusõ – abi tull' õkva umast kotost. Ma elä korgidõ tarõsainuga kivimajah, mia om ehtet Stalini aol ja om olnu' Balti Lavaremondi tehäse maja. Miika elli tuul aol üte kalidori pääl üts vinne paabakõnõ, kiä ol' tehäsohe noorõh iäh tüüle länü. Sis, ku' tä umalõ tüükaaslasõlõ mehele läts, and' tüükotus nuurpaarilõ kortina ni abirahha müübli ostmisõst. Ütel pääväl tull' lesest jäänü paaba mu ussõ taadõ küüsümä, õt kas ma tahasi' määnest timä poti-lilli hindäle. Timä eis' pidi ar minemä tütre mano ja elämine läts müüki. Terve kortin ol' täüs päälesõa aol ostõt harvakuist müüblit, ol' nigu määne muuseum! Nii saigi säält seto tarrõ ostõt puhvetkapp, laud, raadiokapp, diivan ja suur serkal. Müübli ol' tuul aol ütemaalinõ ja pia samasääne õgah Nõukogodo Liidu poodih.

Tarõ kõõgiPOOLõ teie' muuseumi tüümehe' sainakapi ja sainalaudi ni pliidinulka väigokõsõ kergokõsõ viipangi ja mõsukausi jaost. Küküi sai Raudoja Ahto käest ostõt kitsas Makaruva küläst peri Petserist ostõt puhvedikapp, määndse' olli' mooduh 1950.–1960. aastil. Ku müübli paika saiõ, põrmandurõiva' maahha ni pühäpilt üteh pühäserättega üles säet, ol' tunnõh, nigu olõsi' Tsäältsüväh uma latsõpõlvõkodo tagatarõh.

Hüä miil ol' tuust, õt ka tõistõ tarrõ sai saiõ asä' paika. Vana pühäsekapi sai Tiirhanna küläst Mehiläse Viktori käest. Aitagi haardu kraami. Sinnä' sai pantus Obinitsast Sillaotsa Liidi käest ostõt vilävaat ja Ignasõ küläst Laiva Aino puult annõt viläsalv. Sai muudki kraami, muuseumikogust näütüisest paar viläkirstu ja hulga lastukorvõ. Tehnädä' taha kõiki nuid Setomaa inemiisi, kiä' muuseumi avidi' ja asju anni', õt talo välläpanõk saasi' õigõ ja kõrralinõ. Mõnõki' nuist omma' siist elost ar länüü, a näide mõttõ' ja andõ' omma' olnu' suurõst abist. Aitumma Hirsigu Veeralõ, Lallu Allälõ, Savitsa Lindalõ, Sillaotsa Liidilõ, Laiva Ainolõ, Tamme Leolõ, Ülendi Lindalõ, Lillepuu Vassolõ ja Liialõ, Noormetsa Mannilõ, Kauri Küllile, Lõvi Lainele, Kikkamäe Liisile, Kunsti Tiitulõ, Hõrna Aarelõ, Vokksepa Virvele, Tubli Olgalõ, Hade Allälõ, Raudoja Ahtolõ, Kala Ingritilõ, Kõivo Annele, Kuremäe Annilõ, Jänesmäe Raviolõ ja Mehiläse Viktorilõ.

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle, tel 5656 9079, e-post: kauksiyllle@gmail.com
Toimõtaja (lisalett Vahtsõt Vallah) Järvellil Rein, tel 504 6423, e-post: rein.jarvellil@setomaa.ee

Keeletoimõtaja Palmi Silvi

Seto keele tõlkja Sarvõ Õiõ

Külesäädmine Lööpri Priit

Välläandja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Alumäe Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Õiõ, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüriõ Vello, Järvellil Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilmumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalette Vahtsõt Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata': kauksiyllle@gmail.com

vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.

SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata': rein.jarvellil@setomaa.ee

Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Lastekaitsepäeva moosi degusteerimise punkt.

Foto: Sander Silm

Lastekaitsepäev Setomaa koolide ja lasteaedade lastele

Setomaa koolide ja lasteaedade lapsed said sel aastal taas osa sisukast ja rõõmurohkest lastekaitsepäeva tähistamisest, mis tõi kokku 213 last Meremäelt, Obinitsast, Mikitamäelt ja Värskast. Päeva eesmärgiks oli pakkuda lastele mitmekesist, õpetlikku ja rõõmustavat hommikupoolikut.

ANNELI SEIM
Setomaa Muuseumide direktor

Mul on siiralt hea meel, et kaasatud organisatsioonide/isikute nimekirjast oli pikk ja tegevused olid väga põnevad. Klassid olid jagatud gruppideks, eesmärgiga loomida klasse ka omavahel. Meremäe, Mikitamäe ja Värskas õppekoha 8. klassi noored pidid aga Värskas kõik koos liikuma. Mis oli veel sel aastal teistmoodi? Loosisime tagasisidelehtede alusel välja võitja, kes sai autasuks Värskas Põhjalaagri retke koos giidi ja tegevustega. Võitjaks osutusid Meremäe õppekoha 2.–4. klassi õpilased. Nende tagasiside oli põhjalik ja pälvis hindamiskomisjoni tähelepanu ühehäälselt. Õpilastele sai lõpuaktusel auhind kätte antud ja Setomaa Muuseumid ootavad õpilasi ja nende õpetajaid juba sügisel endale külla.

See ei ole veel kõik, sest Jalmar Vabarna, kes kahjuks ei saanud ise osaleda lastekaitsepäeval punkti läbiviijana,

pakkus välja kaks Treski Festi perepassi. Needki auhinnad sai osalejate seast välja loositud. Õnnelikud võitjad olid Värskas õppekoha õpilane Saara Saarine ja Mikitamäe õppekoha õpilane Renar Preeden.

Tagasisidest nähtuvalt osalejatele meeldis neile korraldatud päev ja enam tõsteti esile Värskas Originaali poolt läbi viidud punkti, kus sai mekkida erinevaid tooteid ning pakkuda, mis jookidega on tegu.

Lisaks pakuti veel loosi, kus iga loos võitis ning iga osaleja sai loomulikult ka oma isikliku vee pudeli. Nõu jäi vee maitsemisest maha „moosipunkt“. Ilmselt muidugi maitsetes vesi hästi, sest ilm oli palav ja ajas janutama. Moosipunkt oli äärmiselt huvitavalt üles ehitatud ja selle eest seisis hea Lüübnitsa Külalismaja.

Osalejad said panna proovile kõik oma meeled ning tõesti oli punktis põnevaid maitseid, alates banaanimoosist, lõpetades vanaema vaarikamoosiga. Kultuurikeskus oli lausa kolme punktiga väljas ning need pä-

visid ka tähelepanu. Tsilk ja Kersti Virro oma põneva liikuva üllatusi täis autoga oli loomulikult olemas ja jagamas väärt kraami otse maapöuest.

1.–4. klassi lastele tutvustati setokeelset uut Tähekest. Mul on äärmiselt hea meel, et sel aastal justkui otsivad mind ise üles üllalähedad võimalused ja nii juhtus ka Annela Laaneotsa ja Tähekesse pakkumisega, et Annela soovis teha Tähekesse esitlust ja vajas lapsi ja minul oli just vaja põnevat tegevust ja mul olid lapsed pakkuda. Seega „kõik võidavad“ olukord!

Värskas Kuuroritravikeskus üllatas punktis osalejaid vahvate tegevustega ning kõiki lapsi üllatati veekeskuse tasuta piletiga. Seto Line ja laev ei olnud selgi korral kaasamata. Punkti läbijad said pusida sõlmi teha ning jällegi oli vahva oskus juures. Olgu öeldud, et punkte oli veel ja kõik lapsed ei saanud kõiki punkte läbida. Selles osas pakuti tagasisides välja, et päev võiks olla pikem, sest siis saaks rohkem tegevusi läbida. Seega on näha, et me teeme tänuväärt tööd, ja kindlasti saavad lapsed/noored siit palju kaasa võtta, alates teadmistest-oskustest, lõpetades meeskonnatööga.

Päeva lõpus said lustida ka läbiviijad, sest esitlusele tuli 20-minutiline etendus, mille

koostajaks oli Setomaa Kultuurikeskuse juhataja Maarja Saarine. Etenduses said lapsed näha vahvaid loomi tegutsemas ning õpetajatele tulid esitlusele tulnud muusikapalad nostalgiana lapsepõlvest meelde. Vaatajate ja ka esinejate näod olid naerul ning tundus, et suurepärase ilm, maitsev jäätis ning kaasahaarav etendus oli suurepärase punkt meie vahvale sündmusele!

Uuel aastal tuleb lastekaitsepäev jälle ja kuupäevgi on teada, see on 1.06.2026. Tegime tagasisidelehtedega enda elu lihtsamaks ja saime lastelt palju sisendeid ning siit ka üleskutse kogukonna liikmetele: olete kõik oodatud panustama. Miks ka mitte, kui meid on palju ja me jaksame, siis täidame laste soovid ning teeme nende päeva pikemaks!

Lõpetuseks soovin tänada Setomaa koole ja lasteaeda, et meile oma lapsed usaldasite! Lisaks tänan Setomaa Vallavalitsust, Setomaa Kultuurikeskust, Setomaa Noorsootöö Keskust, Setomaa raamatukogusid, Värskas Kuuroritravikeskust ja Värskas Tsilka, Seto Line Reisiid OÜ-d, Lüübnitsa Külalismaja, Annela Laaneotsa ja Õie Sarve, Jalmar Vabarnat, Seto Küüki! Ilma teieta ei oleks me suutnud laste silmi särada lüüa! Aitumma!

Minu päev Setomaal

HENDRIK JOHANNES TERRAS
regionaal- ja põllumajandusminister

Küllastasin hiljuti Setomaad, et kohtuda ettevõtjate ja kohaliku kogukonnaga ning saada vahetu ülevaade piirkonna rõõmudest ja muredest, aga ka ootustest riigi suhtes. Astusin autosse, sõit ees – mitte lihtsalt ministri visiit, vaid tee, mis tõi sügavale Eestimaa serva, sinna, kus maa ja kultuur hingavad ühes rütmis.

Päev algas Obinitsas aianudsaaduste väärindamiskeskuse ehitusobjekti külastusega, kus tutvustati mulle keskuse tulevast rolli kohaliku ettevõtluse toetamisel ning arutati piirkonna majandusarengu ja tootearenduse võimalusi. Töömehed tegutsesid keskendunult, insenerid näitasid plaane – iga liigutus, iga seinapaneel rääkis tulevikust. Ma nägin, kuidas siin sünnib midagi suurt: võimalus, mis aitab kohalikel kasvatada, toota ja väärindada, jäädes truuks oma juurtele, kuid liikudes edasi. See ei olnud lihtsalt uus hoone – see oli uus võimalus.

Seejärel toimus kohtumine Uusvada külakeskuses, kus külaelanikud mind ootasid. Istusime koos – lihtsas ruumis, otsekohe vestluses. Rääkisime kalapüügilubadest Peipsil, põllumajanduse bürokraatiast, toetusmeetmetest, mida tegelik elu nõuab. Mitte keegi ei liialdanud ega ilustanud. Sain otse kogukonna liikmetelt kuulda ettepanekuid, kuidas riik saaks paremini toetada äärealade kestlikku arengut.

Lõunasööki nautisin Taarka Tares, kus väärtustati kohaliku kultuuri ja kööki ning rõhutati traditsioonide säilitamise tähtsust Setomaa iden-

titeedis. Sõitsime ka läbi Külälätivä ja Võmmorski ja Koidula piiripunktist, kus tegime peatuse piirialas kohvikus. Seal oli aeg korra seiskunud. Istusin, jõin tassi kohvi, vaatasin aknast välja. Mõtlesin, kui lähedal siin kõik tundub – piir, rahvas, juured, ja samas – kui õrn kõik see on.

Mu päev lõppes Värskas Originaali tootmise külastusega, mis on hea näide sellest, kuidas kohalik tootmine ja traditsioonid saavad edukalt toimida käsikäes. Rääkisime regionaalse ettevõtluse arenguvõimalustest ja kitsaskohtadest. Ettevõtjad töid välja, et seisavad hetkel valiku ees: kas teha investeeringuid suuremate linnade lähedusse, kus need on turvalisemad ja tulusamad, või toetada kohalikku piirkonda, kuid riskida suuremate investeerimisriskustega.

Räägiti ka teedest – puidutööstuse esindajad tõstasid vajaduse ettevõtlusteede meetme järele, rõhutades, et nende sektor vajab häda kiiret toetust, et tagada töökindel logistika. Minister rõhutas, et just sellised kohalikud algatused põhinevad ettevõtetel ja ettepanekud on võtmetähtsusega piirkondliku elu elavdamisel ning tasakaalustatud regionaalarengu toetamisel.

Kui päev lõpuks õhtusse veeres, teadsin, et see polnud lihtsalt tööpäev. See oli rännak. Mitte ainult mööda Setomaa teid, vaid ka mõtetes ja tunnetes. Iga kohtumine, iga pilk, iga sõna kandis endas sõnumit: siin on elu, siin on lootus. Setomaa ei vaja suuri loosungeid – ta vajab kuulamist, mõistmist ja tegutsemist. Siin elavad inimesed, kes on ja tahavad olla osa oma maa loost, mitte selle kõrvaltvaatajad.

Kohtumine Uusvada külakeskuses.

Foto: Eleen Lindmaa

I VÄRSKA AVAVEEUJUMINE 2025

**15. juuli
VÄRSKAS**

Suve algus toob kaasa suurema inimeste liikumise nii valla sees kui ka turistide saabumise tõttu. Üheks põhjuseks on ka koolide lõpuaktused. Artikli kirjutamise ajaks on Setomaa Gümnaasiumi lõpuaktus juba toimunud Meremäel ning kohe on toimumas ka Mikitamäel ja Värskas.

Võime kinnitada: üks kool, ühised väärtused – kuid meie sees on palju positiivses mõttes mitmekesisust ja erisusi. See mitmekesisus rikastab ning samal ajal liidab meid.

Mul on hea meel meie põhikooli lõpetajate heade eksamitulemuste üle ning võime kindlalt väita, et nii praegu kui ka tulevikus on Setomaal võimalik omandada konkurentsivõimelist ja mitmekesist haridust.

Soovime kõigile lõpetajatele kõrget lendu!

Setomaa lastele korraldas tänavuse lastekaitsepäeva Setomaa Muuseumid. Tegemist oli eri valdkondade ja allasutuste koostööprojektiga, mis õnnestus suurepäraselt. Kuigi eraldi tegutsedes tundub meid justkui näpuotsaga, peitub tõeline jõud koostöös.

Lastekaitsepäev oli lõbus ja sisukas – tegevustest ei puudunud osavad viktoriinid ja põnevad mõistatused, mis pakkusid rõõmu kõigile osalejatele.

Soovin siinkohal tunnustada muuseumi, kultuuri-keskuse ja haridusasutuste koostööd ning julgustan ka teisi allasutusi sarnasteks ühistegemisteks!

Huvitaval kombel võõrustas Setomaa samal päeval kahte ministrit – nii regionaal- ja põllumajandusministrit kui ka kultuuriministrit. Mõlemad on meie jaoks võtmetähtsusega. Meie peamine sõnum neile oli, et keerulises julgeolekuolukorras ei tohi Setomaad piiri ääres üksi jätta. On oluline toetada tegevusi, mis tagavad koolihariduse, kultuuri ja majanduse kestmise siin piirkonnas. Selleks on võimalik rakendada mitmeid meetmeid, kuid see eeldab riigi selget tuge – nii rahalist kui ka emotsionaalset.

Lõpetuseks tahan rõhutada, et iga sündinud laps on Setomaale ääretult oluline. Väikeste vallakodanike vastuvõtul rääkisime peredega võimalustest, lasteaadest, koolidest ning valla toetusest laste kasvamisele ja haridusteekonnale. Loodame, et Reegi maja mänguasjad pakkusid rõõmu meie kõige pisematele ning et nad tulevikus tunnevad hästi Setomaa ajalugu, mida maja ekspositsioon neile tutvustas.

Mõeldes laste heaolule, tasub mainida ka volikogu hiljutist otsust tõsta sünnitoetust ja esimese klassi astuja toetust. Need toetused on nüüd vastavalt 450 ja 400 eurot – panus meie noorimate setode tulevikku.

RAUL KUDRE,
vallavanem

Lüübnitsa ranna uus ronila.

Foto: Signe Roost

Suvesoe meelitab suplema

Setomaad on õnnistatud looduslike veekogudega, kuhu suvises soojuses viskuda ja kust värskendust saada. Kui enda sauna taga tiigike puudub, leiab mitmest nulgast avalikud supluskohad ja mõneski neist on lisaks ohutusvahenditele võimalus vee peal liikumist nautida.

SIGNE ROOST
ettevõtlusspetsialist

Pihkva järve ääres Lüübnitsas on lastele lustimiseks paras paik, sest vesi on pikalt madal. Külaselts hoolitseb rannaala heakorra ning tegevust pakkuvate atraktsioonide eest. Värskelt on paigutatud nõiamaja katus ja paigaldatud KOP rahas-

tusel uus ronila koos liumäega. Vaatetorn jääb küll sellel suvel suletuks, aga Kolpino saare ja Lüübnitsa vahelt läbisõitjatele saab ikka lehvitada.

Teinegi külaselts, Tegus Mikitamäe, on enda külla paisjärve äärde rajanud Saviu vabaala. Ujumise kõrval aktiivset tegevust pakkuv külaplats on kenasti haljastatud ja nii saavad suvevaheaega veet-

vad lapsed kodu lähedal vette kastetud. Värskendust leiab ka Obinita, Hilläkeste ja Beresje järvedest.

Kuurordile kohaselt on Värskas ümbruses valik suurem ja teenuseidki rohkem. Sanatooriumi rannakiosk on avatud juba esimesest juunist. Söögi- ja joogipoolise lisaks pakutakse rentimiseks erinevaid aluseid – SUP-lauad, vesijalgrattad, aerupaadid. Bangalos saab mängida lauamänge ja värsket atraktsioonina on valminud tasakaalulaud. Parvsaun küll lahele ei parveta, aga vaade saunalavalt õhtusesse päikeseloojangusse on täpselt romantikaotsijatele. Õrsava äärest leiab kaks sup-

luskohta. Seto Man puhkekeskuses on avatud kohvik ning rentida saab vee peal liikureid ja jalgrattaid. Võrkpalliplatsid ja kettagolfirada pakuvad vaheldust päevitamisele. Samad võimalused on ka Reegi maja supluskohas – kaks aerupaati, vesijalgratas ja jalgrattad.

Muuseumimaja ise on suvisel ajal avatud kolmapäevast pühapäevani ning sel ajal saab seal osta karastusjooke ja jäätist.

Reegi maja juures kohtuvad ka kolm matkarada – Õrsava järve, Metsa ja Põhjalaagri rajad. Ja kui ei ole tahtmist endal aerudega rahmeldada, siis väike tuur mootorlaevaga Alfa toimub olenemata ilmast.

Perearst Margit Kõivomägi: vaktsineerimiskavas olevad vaktsiinid hoiavad ära tõsiseid haigusi

Terviseameti hinnangul on tõenäosus ohtlike nakkushaiguste Eestisse toomiseks ja uute puhangute tekkeks suur. Võrumaal on laste vaktsineerimisega hõlmatus Eesti keskmisega sarnane, kuid haiguspuhangute ennetamiseks vajaliku protsendini on veel minna. Eksperdid tulevad meelde, et enne suvevaheaiga algust tuleb laste vaktsineerimise seis üle vaadata.

„Kuna vaktsineerimisega saame ära hoida tõsiseid haigusi, on riiklikus vaktsineerimiskavas olevate vaktsiinide tegemine väga tähtis. Tänapäeval reisitakse palju, nii meie ise kui ka siia tulevad turistid. Seetõttu ei saa arvestada ainult meie riigis valitseva olukorraga, vaid tuleb arvestada ka teistes piirkondades levivate nakkushaigustega,“ rääkis perearst Margit Kõivomägi.

Reisile minnes on esmatähtis veenduda, et lastel on õigeaegselt tehtud kõik immuniseerimiskava vaktsiinid. Samuti tasub perearsti või nakkushaiguste arstiga nõu pidada,

milliste haiguste vastu peaks täiendavalt vaktsineerima konkreetset reisisihtpunkti silmas pidades.

„Meil on sel aastal olnud juba viis Eestisse sissetoodud leetrite juhtumit, ühel nakatunud oli nakkusohtlikul perioodil koguni 40 lähikontakti. Tänu tervishoiutöötajate ja Terviseameti epidemioloogide kiirele tegutsemisele pole suuremat puhangut tekkinud, kuid oht selleks on väga suur,“ ütles Terviseameti nakkushaiguste osakonna juhataja Kärt Söber.

„Leetritesse haigestumine on Euroopas viimase aastaga kümme korda kasvanud. Läkakõha juhtumite arv on Eestis hüppeliselt tõusnud. Samuti oli alles sügisel Lätis juhtum, kus perekord haigestus difteeriasse ja 4-aastane laps suri. Hiljuti teatas difteeriapuhangust ka Saksamaa,“ lisas Söber.

Tervisekassa ja Terviseamet soovivad koos oma pereõe või perearstiga lapse vaktsineerimise seis üle vaadata ja teha vajalikud vaktsineeri-

sed kindlasti veel enne suve.

Kevad on paljude laste jaoks ka lasteaia lõpetamise aeg. Lapsevanemad, kelle lapsed sügisel kooli lähevad, peavad veenduma, et kõik koolieelsed vaktsineerimised on õigeaegselt tehtud. Terviseameti statistika näitab, et Eestis on enam kui kolmandikul 7-aastastest lastest kooli alguseks vajalikud revaktsineerimised tegemata.

Võrumaal on Terviseameti andmetel 2024. aasta seisuga 2-aastastest lastest difteeria, teetanuse, läkakõha ja lastehalvatuse, leetrite, mumpsu ja punetiste vastu vaktsineeritud 83% (2023. aastal 86%). 3-aastastest lastest on vaktsineeritud 75%. 7-aastastest lastest on nende haiguste vastu vaktsineeritud 67% ja 8-aastastest 77%, Eestis keskmiselt 63% ja 78%.

14-aastastest lastest on leetrite, mumpsu ja punetiste vastu revaktsineeritud 77% ja 16-aastastest on difteeria, teetanuse ja läkakõha vastu korduvvaktsineeritud 74%. Vaktsineeri-

misega hõlmatus on Võrumaal sarnane Eesti keskmisega. WHO soovitusel peaks haiguspuhangute ennetamiseks olema vaktsineeritud vähemalt 95% inimestest.

Riikliku immuniseerimiskava eesmärk on tagada laste ja noorukite õigeaegne vaktsineerimine, et ennetada ja tõkestada ohtlike nakkushaiguste levikut. Selleks hangib Tervisekassa kõik kavas ettenähtud vaktsiinid. Eestis võimaldatakse tasuta vaktsineerimist tuberkuloosi, B-viirushepatiidi, rotaviirusnakkuse, difteeria, teetanuse, läkakõha, punetiste, leetrite, mumpsu, lastehalvatuse, HPV ja b-tüübi hemofiiluse nakkuse vastu. Täiskasvanuid vaktsineeritakse difteeria-teetanuse vastu iga kümne aasta tagant. Samuti võimaldatakse tasuta gripivaktsiini riskirühmadele, sh 6 kuu kuni 7-aastastele lastele.

Rohkem infot: www.vaktsineeri.ee

EVELIN KRUUSALU
Tervisekassa

TERVISEKASSA

**VAKTSIIN
KAITSES SIND.
KAITSEB KA
SINU LAST.**

Veeteenuse hinnatõus: miks see toimub ja mida tarbijale tähendab?

Alates 1. juulist 2025 jõustuvad AS Emajõe Veevõrk tegevuspiirkonnas uued veeteenuse ja reovee ärajuhtimise hinnad. Hinnatõus mõjutab otseselt kümnete tuhandete elanike igapäevaseid kulutusi vee- ja kanalisatsiooniteenusele. Kuid miks hinnad tõusevad ja kas see on vältimatu?

Miks hinnad muutuvad?

1. Teenuse omahind ei kata kulusid

AS Emajõe Veevõrk tõdeb, et praegused hinnad ei vasta ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni (ÜVK) seaduses sätestatud kulupõhise põhimõttele. Seega tuleneb hinnamuutus seadusest, et tagada vajalik elutähtsa teenuse jätkusuutlikkus ning teenuse seaduste nõuetele vastavus ja toimepidevus.

2. Teenuse hinna kujundamisel ei arvestata kogu taristu kulumit

Seni on suurem osa taristu rajamisest ja rekonstrueerimisest tehtud ära Euroopa Liidu toel, kuid toetustele enam loota ei saa, sest Eesti ei ole enam Euroopa Liidu kriteeriumide järgi abi vajav riik. Probleem peitub ka Konkurentsiameti varasemas metoodikas. Nimelt ei ole seni lubatud veeteenuse hinnas arvestada toetuste eest rajatud ÜVK taristu amortisatsiooni ehk kulumit kogu ulatuses. See tähendab, et vee-ettevõtte ei ole saanud süsteemselt koguda vahendeid selleks, et taristu eluea lõppes neid omafinantseeringuga asendada.

Selle asemel on soovitatud võtta laenu, kuid see pole alati jätkusuutlik lahendus. Laen tuleb tagasi maksta kiiresti ja koos intressidega, samas kui kulumi kaudu oleks võimalik koguda investeerimisraha järk-järgult ja planeeritult.

AS Emajõe Veevõrk seisab silmitsi mahuka investeerimisvajadusega: järgmise 12 aasta jooksul on vajalik teostada 80 miljoni euro väärtuses taastusinvesteeringuid. Kuna omafinantseeringut ei ole võimalik kulumi kaudu koguda, tuleks kogu see summa võtta laenu, mis tuleks tagasi maksta 15 aasta jooksul koos intressidega. See tähendaks, et raha kuluks lisaks teenuse parandamisele ka finantskulude katmiseks, mis omakorda tähendaks

Uued hinnad alates 1. juulist

Konkurentsiameti 29. mai 2025 otsusega nr 9-3/2025-010 kehtestatud hinnad:

- **Tasu võetud joogivee eest:** 2,102 €/m³ ilma käibemaksuta (2,606 €/m³ koos käibemaksuga)
- **Tasu olmereovee ärajuhtimise ja puhastamise eest** (I reostusgrupp): 2,858 €/m³ (3,544 €/m³ koos käibemaksuga)
- **Tasu suurema saaste-koormusega reovee ärajuhtimise ja puhastamise eest** (II reostusgrupp): 3,078 €/m³ (3,817 €/m³ koos käibemaksuga).

veelgi kõrgemat veeteenuse hinda.

Ettevõtte soovib koguda kulumit hinnakomponendina, et vältida olukorda, kus kõik investeeringud tuleb teha laenuhagaga. See muudatus on tarbijale pikas perspektiivis soodsam.

3. Vajadus investeeringuteks

Joogivee kvaliteet ja keskkonda juhitav heitvesi vajab ajakohast ja hästi toimivat taristut, mille tagamiseks tuleb järjepidevalt ja sihipäraselt investeerida. Kriisideks valmistumiseks on samuti ette nähtud uued nõuded ning kehtestatud on hulk uusi õigusakte, mis on seotud küberturvalisusega, ohutusega, teenuse toimepidevusega. Lihtsustatult selgitades – tegemist on valdkonnaga, mis vajab taristu (pumplate, puhastite, torustike jm) rajamiseks, töös hoidmiseks ning kaasajastamiseks igal aastal investeeringuid.

AS Emajõe Veevõrk teeninduspiirkond asub peamiselt maakonnakeskustest ja suurematest linnadest väljaspool ning teenindab väikesi asulaid. Veeteenuse hinnast rääkides joonistub selgelt välja seos elanikkonna suuruse, asustustiheduse ja veehinna vahel.

Mida vähem inimesi ühe torukilomeetri peal asub, seda kallimaks muutub ühiku hind.

Vajalikud investeeringud on kajastatud iga omavalitsuse ÜVK arendamise kavas, kuid toome välja iga omavalitsuse kohta suuremad investeeringuprojektid:

- Elva vald: Elva reoveepuhasti laiendamine, Puhja ja Annikoru reovee juhtimine Elva reoveepuhastisse,
- Jõgeva vald: Palamuse ja Pikkjärve reoveepuhasti rekonstrueerimine,
- Kambja vald: Kambja joogiveepuhasti rekonstrueerimine,
- Kastre vald: Roiu reoveepuhasti laiendamine ja rekonstrueerimine (purgimislahenduse rajamine),
- Luunja vald: Luunja, Kaku-mäe uue reoveepuhasti rajamine või asulate reovee juhtimine Roiu puhastisse,
- Mustvee vald: Mustvee reoveepuhasti laiendamine ja rekonstrueerimine (purgimislahenduse rajamine),
- Nõo vald: Nõo reovee juhtimine Elva reoveepuhastisse,
- Peipsiääre vald: Alatskivi reoveepuhasti rekonstrueerimine (purgimislahenduse rajamine),
- Räpina vald: hetkel suuremaid investeeringuid ei planeerita, kuna Mehikoormas ja Aravus lähiajal on rekonstrueerimis- ja laiendustööd teostatud ning tulevikus kogutakse piirkonna tarbijatelt laekuvast veehinnast tehtud investeeringute kulude katet,
- Setomaa vald: Värska reoveepuhasti laiendamine ja rekonstrueerimine (purgimislahenduse rajamine),
- Tartu vald: Erala reoveepuhasti laiendamine ja rekonstrueerimine,
- Vinni vald: Roela ja Tudu ÜVK rekonstrueerimine, laiendamine,

Valdade vahel jaotuvad kulud: torustike ja pumplate hooldamiseks survepesuauto, kaugjälgimissüsteemi uuendamine, info -ja küberturvalisuse tagamisega seotud kulud.

4. Kasvavad ootused teenuse kvaliteedile

Tarbijate ja omavalitsuste ootused veeteenusele on ajas kasvunud. Üha olulisemaks muutub

lisaks vee kvaliteedi tagamisele ka teenuse töökindlus ja toimepidevus. Järeleandmisi teenuse kontrolli, hoolduse ja investeeringute arvelt ei ole võimalik teha ning selle tagamiseks vajalikud kulud aastate jooksul pigem kasvavad. AS Emajõe Veevõrk teeb juba täna joogiveele rohkem omaseiret, kui Terviseamet nõuab. Eesmärk on minimeerida probleemolukordi ning avastada esimesel võimalusel võimalikke joogivee kvaliteedihäiringuid.

Lisaks eeldavad omavalitsused, et vee-ettevõtte suudab tagada joogivee kättesaadavuse ka elektrikatkestuste korral – näiteks tormide või suurte lumesadude ajal. See tähendab järjepidevaid investeeringuid tulevikus dubleerivatesse elektrivarustussüsteemidesse nagu generaatorid või taastuvenergiapargid koos salvestustehnoloogiaga.

5. Riiklikud maksumuudatused

1. juulist 2025 jõustub Eestis uus käibemaksumäär – 24% senise 22% asemel. See mõjutab otseselt ja kaudselt ka veeteenuse lõpphinda. Vesi ja kanalisatsioon on käibemaksuga maksustatavad teenused, mistõttu tõstab see muudatus teenuse hinda sõltumata vee-ettevõtte otsustest.

Tulevikuperspektiiv

Tarbijale tundub hinnatõus koormav. Samas ei ole ilma investeeringuid tegemata võimalik tagada teenuse kvaliteeti ja kestlikkust nii tavaolukorras kui kriisihetkedel.

Kas hinnatõus on vältimatu? Lühidalt – hetkeolukorras küll. Eesti riik on välja öelnud, et vee-ettevõtte peavad hakkama saama ilma riiklike toetusteta ning vajalikud kulud ja investeeringud tuleb katta veeteenuse hinnast. See tähendab, et tarbijad, vee-ettevõtted, omavalitsused, Konkurentsiamet ja seadusandja peavad suutma leida parema ühise arusaama kulupõhisest ja vastutustundlikust hinnastamisest, mis oleks alus targemale ja õiglasemale veeteenuse korraldusele kogu Eestis.

AS Emajõe Veevõrk

Elektrilevi ja Päästeamet kutsuvad kontrollima koduseid elektrisüsteeme

Elektrilevi koostöös Päästeametiga kutsub inimesi kontrollima oma koduseid elektrisüsteeme. Statistika näitab, et iga kolmas tulekahju Eestis saab alguse elektrikilbist, juhtumestikust või kodumasinast (36%). Küttesüsteemidest alguse saanud tulekahjud on 18% ja suitsetamisest tingitud 14%.

„Arvud näitavad, et elanike elektriohutusealaseid teadmisi tuleb parandada, mistõttu peame vajalikuks jagada praktilisi nõuandeid oma kodu elektrisüsteemide hindamiseks ning parandamiseks. Elektrilevi toob elektri kohale pea igasse Eestimaa kodusse ja ettevõttesse, peame enda südameasjaks teavitada inimesi ohtudest ja juhtida nende tähelepanu elektriohutusele. See oht on üldjuhul varjatud, aga põhjustab palju pahandust,“ ütles Elektrilevi käiduvallkonna juht Andres Tõnissaar.

2024. aastal sai 152 eluhoonetes toimunud tulekahju alguse elektrist. Elektriliinidega seotud õnnetuste tagajärjel hukkus kaks inimest. Koduse elektrihüvõtte puhul ei ole surmavaks ohuks enamasti elektrilööki, vaid elektrisüsteemist alguse saanud tulekahju. Eelmisel aastal hukkus elektrist alguse saanud tulekahjudes kolm inimest.

Eelmise aasta elektripäigaldiste rikete analüüs näitab, et kõige sagedamini süttivad elektrijuhtmed ühendus-

kohtades. Probleemsed on eriti vanade ja uute juhtmete ühendused, kus on kokku pandud alumiinium- ja vaskjuhtmed. Samuti tekitavad ohtu halvad kontaktühendused elektrikilpides ja pistikutest.

„Elektriohutust algab iga inimese enda teadlikkusest ja ettevaatlikkusest. Ohutusnõuete järgimise ja lihtsa kontrolli ning hooldusega saab ennetada elektrist tingitud tulekahjusid,“ ütles Päästeameti ennetustöö osakonna ekspert Tuuli Taavet.

Elektriseadmete puhul on riskiallikaks vanad seadmed, eriti üle kümne aasta vanad külmikud ja teised pikalt kasutatud kodumasinad. Oht võib tekkida ka akudega seadmetest – näiteks tõukeratastest, tolmuimejatest, sülearvutitest. Eriti juhul kui nad jäetakse laadima sobimatusse paigadesse ja puudub järelevalve.

„Meie kohustus on parandada pidevalt võrgu töökindlust, milleks investeerime miljonite eurosid aastas. Tahame aga senisest rohkem keskenduda ka ohutusalasale teavitustööle. Kodused elektrisüsteemid on koduomaniku vastutusalas, kuid oleme valmis jagama teadmisi ja pakkuma abi ning soovitusi elektritööde ettevõtte valimisel. Vigased elektrisüsteemid võivad olla ohtlikud, nende kontrolliga ei tasu viivitada,“ ütles Andres Tõnissaar.

KRISTIN REILAND

Elektrilevi pressiesindaja

Elektriohutuse tagamiseks soovitatavad eksperdid:

- Katkised juhtmed ja pistikupesad, vilkuvad tuled ja imelikud lõhnad vajavad kindlasti sinu tähelepanu.
- Jälgi, et kõik su kodused elektriseadmed oleksid laitmatu korras.
- Ära pikenda pikendusjuhtmeid ja ära koorma neid üle.
- Jälgi, et õues kasutatavad elektriseadmed oleks IP44 või suurema kaitseklassiga.
- Elektritööd ja elektriseadmete parandus jäta elektriala spetsialistide hooleks.
- Kodunt lahkudes kontrolli, et pliiit, lokitangid, triikraud jms seadmed on kindlasti välja lülitatud.
- Ole hoolas ja vaata, et su lemmikloom ei saaks närida juhtmeid katki või tekitada pliitil tuleohtu.
- Elektrisüsteemi lase kontrollida elektriala spetsialistil.
- Ole elektriliinide läheduses ettevaatlik! Tõstukiga või kalluriga sõites väldi elektriliinidesse sattumist. Samuti on ohtlik paigutada elektriliinide alla batuut või teha seal löket, kuna oht elektrilöögi saamiseks on väga suur.
- Maha kukkunud juhtmed ei ole katsumiseks. Juhe võib olla pingel, mis on eluohtlik.
- Elektriliinid ja alajaamad on väga ohtlikud! Elektrimasti või alajaama otsa ronimine võib lõppeda surmaga.

Allikas: Elektrilevi

Pärnu eeskujul soetati Apšuciemi randa ujuvratastoolid.

Foto: Juris Smalinskis

Ligipääsetavus on tähtis nii rannas kui matkarajal

Ligipääsetavate matkaradade Eesti-Läti koostööprojekti „Accessible Hiking Trails“ partnerid kohtusid 22.–24. mail Lätis teispool Jurmalat Engure vallas Apšuciemis.

Lisaks partnerite koosolekule avati sealsel rannalal projekti rahastusel rajatud laudtee, päikesetekk, erivajadustele vastavad tualett ja riietus-kabiin. Mugava ligipääsu rannale ja veele said erinevate liikumisraskustega puhkajad alates ratastooli kasutajatest kuni

lapsevankri lükkajateni. Pärnu eeskujul soetati kaks ujuvat ratastooli.

Samaaegselt toimus rahvusvaheline konverents. Selle avasid Euroopa Rändurite Assotsiatsiooni (European Ramblers' Association – ERA) esindajad, kes koordineerivad 12 üle-euroopalist kaugmatkarada E1–E12. Kaks neist – E9 Ranniku matkarada ja E11 Metsa matkarada – kulgevad läbi Eesti ja Läti. Organisatsioon ühendab 25 Euroopa riiki, 65 liikmesor-

ganisatsiooni ja läbi nende 2,5 miljonit matkaentusiasti.

Laupäevane 14 kilomeetri pikkune avatud matk viis konverentsil osalejad ja muidu huvilised piki mereäärset rannariba Apšuciemist Enguresse. Euroopa spordinädala raames tähistab ERA tänavu 27. septembril Euroopa kõndimise päeva, millega oodatakse liituma igaühelt meist.

Erilise tähelepanu osaliseks sai Prantsusmaa klubi Alison Wave Attitude, kus harrasta-

takse põnevat vees liikumise viisi (*aqua walking*). Täpse tehnikaga saavutatakse liikumiskiirus ja koormus, mida kasutatakse füsioteraapiaks. Iga päev tegid nad huvilistele treeninguid, mis maikuises Riia lahes eeldas küll kalipso kandmist. Alal korraldatakse ka rahvusvahelisi võistlusi.

Matkamine on kõigile – igaüks peab saama liikuda väärikalt ja iseseisvalt.

SIGNE ROOST

ettevõtlusspetsialist

Üheskoos valmib mahe ja tervislik õhtusöök. Foto: Reet Reiman

Eestis on põnevaid maheettevõtteid

Maikuu lõpus korraldas Setomaa Liit koos Rõuge vallaga kahepäevase õppereisi Võru maakonna ning Ape ja Tukumsi mahetootjatele.

KAJATULLUS

Esimene külastuskoht oli Viljandi maakonnas Vissuvere tegutsev Eeriksaare talu, kus kasvatatakse ja kuivatatakse erinevaid tee- ja maitsetaimi. Taimed kasvavad vanadel heinamaadel, mis on saadud vanavanematelt, kellelt pärinevad ka põllupidamise tarkused. Eeriksaare talu tooteid saab osta poodidest ning ka talu enda veebipoest.

Koksvere veski valmistab maheteraviljatooteid – jahusid, helbeid, kruupe, mannat. Lisaks saab neilt hernerest, uba ja toortartat. Peamised kliendid on pagari- ja kondiitritetevõtted, aga ka koolid ja lasteaiad, toodangut turustatakse ka suuremates kauplustes ning veebipoes.

Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolil on välja kujunenud kolm põhilist koolitusvaldkonda: maamajandus, teenindus ja toiduainete töötlemine. Tootjatel oli võimalus tutvuda kogu kompleksiga – laboritega, õppeklassidega, töökodadega, muuseumiväljapanekutega, peahoonega.

Viljandi Talutoidu Ait on ühistu, mille on asutanud väiketootjad, kes pakuvad üheskoos Viljandi kesklinnas kohalikku mahetoitu, aga ka loodussõbralikke pesuvahendeid, käsitööd, keraamikat ja palju muud. Kauplust hoiavad vabatahtliku töö korras graafiku alusel avatuna ühistu liikmed ise.

Männiku metsatalus valmistati üheskoos maitsev ja tervislik õhtusöök ning jagati omavahel päeva muljeid.

Laatres asuv Kopra Karjamõis tegeleb lammaste, maheköögiviljade, -maitsetaimede, ja -viljapude kasvatamisega. Kurke, tomateid ja paprikat kasvatatakse suurtes angaar-tüüpi kasvuhoonetes, mida väetavad nendes talvituvad lambad. Kevadel lähevad lambad karjamaale ning sinna pannakse kasvama köögiviljad.

Kopra Karjamõis töötleb ise oma saadusi – kuivatab, külmkuivatab, konserveerib ja pakendab. Üks õppereisil osalenud Läti tootja pakkus, et Kopra Karjamõisa peremees peab küll olema pärit Lotte Leitudajatekülast.

Antsla Gümnaasiumis saime peale maitstva lõunasöögi ülevaate kooli toitlustamise korraldamisest. Kooli sööklas on mahetooraine osakaal umbes 40%, millest omakorda 8% tuleb oma põllult. Koolil on kujunenud välja hea koostöö Leese Mahetaluga, kes valmistab kooli jaoks tasuta põllumaa ette ning kooli personal hoiab põllu korras ja koristab saagi, mida kooli köök kasutab.

Kärgulas asuva Veinimäe talu peremees rääkis huvitava viinamarjade kasvatamisest, nende hooldamisest ja probleemidest, mida igapäevaselt tuleb lahendada. Näiteks metsloomi saab peletada reklaamirohkete raadiojaamade abil, lindudele tuleb katta oma toidulaud, jälgida tuleb herilaste lennutrajektoori, et kindlaks teha püüasukad.

Õppereis toimus projekti „Green School Dining / Rohe-line Koolitoit“ raames, mida toetab INTERREG Eesti-Läti Programm 2021–2027.

Värskas peeti noorte jalgpalliturniir

3. juunil toimus Värskas järjekordne Sports for All koostööprojekti jalgpalliturniir, kus platsil olid nii tublid tüdrukud kui ka poisid Eestist ja Lätist.

Päev pakkus kuhjaga sportlikku hasarti, rõõmu ja sõbralikku võistlusvaimu. Suur aitäh kõigile mängijatele ja treeneritele vahva jalgpallipäeva eest!

REIN JÄRVELILL

Tulemused

- **Tüdrukud:** 1. Alüksne, 2. Setomaa, 3. Rāpina
- **Poisid:** 1. Rāpina, 2. Alüksne, 3. Setomaa.

Turniiril osalenud võistkondade ühispilt.

Foto: Reigo Teervalt

Perearstiabi digiplatvorm säästab aega

Tänaseks Eesti inimeste seas kanda kinnitanud perearstiabi digiteenindusplatvormid lihtsustavad perearstikeskuse poole pöördumist.

Eesti perearstiabi digiteenindusplatvormid (PADI) on viimastel aastatel muutunud oluliseks vahendiks patsientide ja tervishoiutöötajate vahelises suhtluses. Tänu platvormidele saavad patsiendid mugavalt ja turvaliselt pöörduda perearsti poole, näiteks selleks, et retsepte taotleda, haiguslehti avada või lõpetada, esitada tervisealaseid küsimusi ja saada infot. Digilahendused on eriti kasulikud siis, kui patsiendi probleem ei ole ajakriitiline, kuid vaja on siiski professionaalset nõuannet.

Kuigi digilahendused on kasutusel olnud juba mõne aasta, hakkavad need esimesi vilju kandma nüüd – tekkimas on arusaam, et digilahendused säästavad päriselt inimeste ja arstide aega, pakkudes samas kvaliteetset viisi tervisemurede lahendamisel. Praegu pakuvad Eestis Tervisekassa nõuetele vastavaid digiteenindusplatvormi kolm ettevõtet: Certific

OÜ keskkonnaga www.perearst24.ee, Terviseagentuur OÜ keskkonnaga www.eelvisiit.ee, Industry62 OÜ keskkonnaga www.eperearstikeskus.ee.

Sellele on kindlasti kaasa aidanud fakt, et alates 2024. aasta algusest rahastab Tervisekassa perearstiabis digiteenindusplatvormide kasutamist, mille eesmärk on pakkuda patsiendi ja perearstikeskuse vaheliseks suhtluseks turvalisi ja alternatiivseid infotehnoloogilisi kanaleid.

Läinud aasta lõpuga on mõne olemasolevast digilahendusest ehk perearstiabi digiplatvormist kasutusele võtnud ligi 70% praegusest 554 perearstinimistust.

Elanike ootused on digilahenduste pakutavaga kooskõlas: 36% elanikest on platvormi kasutamiseks kasutanud ja 86% neist jäid teenusega rahule. Kokku tehti digilahenduste kaudu eelmisel aastal ligemale 736 000 pöördumist.

Kui heita pilk pöördumiste põhjustele, siis perearstikeskusega ühenduti peamiselt mõne tervist puudutava küsimuse

pärast, mis ei olnud ajakriitiline. Suure osa moodustasid ka retsepti ja haiguslehe avamise või lõpetamise soovid.

Kui perearstikeskuste digiteenindusplatvorm on otsene suhtluskanal perearstikeskuse ja inimese vahel, siis kogu tervise seonduvast infost annab ülevaate terviseportaal.

Terviseportaal on kasutajasõbralik digivärv, mis pakub ligipääsu inimese enda ja tema lähedaste terviseinfole. Viimase aasta jooksul oleme portaali uuendanud ning ka tulevikus lisanduvate funktsioonide väljatöötamisel peame silmas kasutajamugavust ja ligipääsetavust, et tervishoiuteenused oleksid kättesaadavamad. Meie eesmärk on pakkuda Eesti inimestele järjest rohkem infot ja nõuandeid tema tervisenäitajate kohta.

Terviseportaal koondab sinu terviseandmeid ja ravinõu ning annab ülevaate sinu kokkupuudetest tervishoiuga. Portaalist leiad praktilist infot tervise hoidmise kohta, pääsed ligi oma terviseandmetele, saad kasutada e-tervise teenuseid ja broneerida aega arstile.

Sisenedes turvaliselt ID-kaardi, mobiil-ID või Smart-ID abil, avaneb esmalt terviseportali avavaade ehk „Minu töölaud“, millelt näed oma saatekirju, järgmisi vastuvõtte, välja ostmata retsepte, hambaravihuivitise jääki ning alates eelmise aasta lõpust ka seda, kas sinu perearst on kasutusele võtnud mõne digilahenduse ehk perearstiabi digiteenindusplatvormi.

Kui perearst on seda juba teinud, ilmub terviseportali töölaual lisaks perearsti nimele ka nupp digilahenduse kohta, mis on perearstikeskuses kasutusel. Kui perearstikeskus veel ühtegi digilahendust ei kasuta või ei ole saanud selle kohta infot Terviseameti infosüsteemi (MEDRE), ilmub ekraanile kiri, et perearst ei ole liitunud e-lahendusega.

Perearstiabi digiteenindusplatvorm on praegu Eestis kolm: www.perearst24.ee, www.eelvisiit.ee ja www.eperearstikeskus.ee.

KRISTIN KUUSK

Tervisekassa perearstiabi digiteenindusplatvormide projektijuht

11.-12. JUULI 2025

OSTROVA Festival

OSTROVA KÜLA, SETOMAA

REEDE, 11. juuli:

SKA FAKTOR
IVO LINNA JA SUPERNOVA
TRAFFIC
TANEL PADAR
KÜÜNIDISKO

LAUPÄEV, 12. JUULI:

LASTETEATRI "RÕÖMULIL"
ETENDUS "MA EI MÄNGI SINUGA"
LASTEDISKO
TANTSUETENDUS
„MASTÕRA MANT“
INES
UNTSAKAD
LENNA
ZETOD
KÜÜNIDISKO

www.ostrova.ee

FESTIVALIPILET OSTA PILETIKESKUSEST, MEREMÄE RAAMATUKOGUST, OBINITS TA MUUSEUMIST, VÄRSKA TURISMIINFOPUNKTIST

Eli jälgedel – SUVINE FOTOJAHT Võrumaal

Ootame fotosid Euroopa Liidu rahastatud objektidest Võru maakonnas

✓ Periood: 10. juuni – 31. august 2025

✓ Iga osaleja võib esitada kuni 5 fotot

✓ Fotod peavad olema tehtud 2025. aastal

Parimad tööd saavad auhinnatud!

LISA OMA VÕISTLUSTÖÖ SIIA

Korraldaja: Europe Direct Lõuna-Eesti Võru keskus

Kontakt ja lisainfo: Maiki Park +372 5309 0923, maiki.park@vorumaa.ee

Transilvaania illo kaemah, 2.

Seto Käsitüü Kogo
käve aprillih oppõreisil
Rumeeniah.

Algas maikuu Setomaah

SARVŌ MAAŔĀ

Vana rongitii sild. Järgmätsest varrahummogust mi olli uma vöörustajaga' kokko lepnü' kaugi Säceli külä viirde Austria-Ungari-aolitsõ ja šooni' aoni' kaugih olöva raudtii silla mano. Tuu olö-ös määnegi' väigokonö sillakonö – võit ette kujota' Vana-Rooma akvedukti ja vot si samasääne tuu sild ollegi'. Jalotaminö hummogu varra, hain kastöhämm ja päiv viil madalah, tuu oll ku kauk mäntsehki' jutusöh. Minek oll rassö, tiil oll üles mäkke, mõnöh kotusoh muano, kivine, a tuu, midä mi korgöst näi ja sai kuulda' tsirgulaulu, tuu tasosi vaiva. Kaños jäi vanaaolinö rong nägemäldä', selle öt (nii ku peräst vällä tull) tuul hummogul oll üteh jaamah määnegi' uutmalda' jukörus olnu'. A tagasitiil trehvisi nägemä miist hobisö säläh, kiä' umaette ja kõvastö laul ilosat rahvalaulu. Timä ögapääväne elo.

Säceli külä meistri'. Kõrraga' pääle tuud oodi' meid mitmõ' huvtava' kotusõ' säälsamah, Säceli küläh, koh mi olli üüd. Kõgöpäält mi sai kokko vana pernaasega', kinkõ kõrralda' oll eläminõ, koh oll alalõ üts vähästest n-ü joo-mõsumassinist. Näide mägilambidõ vill om pikk ja kalg, tuuperäst nä koi' tuust villast vaipu, mia' pant säntsidohe nn mõsumassinihe, õt nä ar' vannusi'. 20 min-tat mõsk mõskus, vantamisõst jätetäs mõskumma üüpääväs. Sântse eiserälitsõ vällämärgit mõsumõskmisõ man saistõh olli' kõik ku naglutõt vii jovvu kaemisõ külge. Sääne agrõgaat om tõomõli kasulik, inõmisõ' toova' kõik aig ummi suuri vil-latsit rõivõt mõskumma.

Mi sai sää! viil uuri' vanna-
 muudu vii jovvul tüütävät ves-
 kit, mia kõõ ummi konstrukt-
 sioonõ ja mano kauvaga' olli'
 puidsõ ja om inseneeria meist-
 riteos. Viil olli' sää! vana' villa
 tüü massina', mia' olli' kavva ja
 hõste tiinnõ' ja ka' no' viil tüü-
 kõrrah. Jälki' – määne kvaliteet!
 Ja edesi mi lätsi üte eismuudu
 mehe – Vasile Susca mano, kiä'
 valmstas traditsioonilisi maskõ.
 Maskõ tegemisõ kultuur om
 Maramureşih pallõ suurõp ku
 mi märdi- vai kadripäävä uma',
 a om ka' ütitsit juuni. Ku Vasile
 käest küüsüti, kas nõo' maski'
 tõtõstõ kurje vaimõ vasta avi-
 tasõ', sis tä üteli, õt tä olõ-õi
 üttegi' kurja vaimu nännõ', õt
 tuu peräst sis kindlahe avitasõ'.
 Vasile oll erilitõ energiaga'
 miis. Tä võtt meid vasta väiko
 hiidütävä na!aga' ja peräst tekk
 hinnäst miildejääväs lehepilli
 pääl ilostusiga' Transilvaania
 traditsioonilist viit mängeh.

Peräst tuud uut meid Tānase Burnar keraamikaateljee. Tasa lik ja tūūtegi jā miis, kinkō lat-silō oll lubat kōiki tōid ja tege-misi kōrvalt kaia'. Tā olōvat nāide perreh ju 12. pōlvō keraamik. Tā kōnōl uma tūūst ja keraamika aoluust suurō

Maisitõlvigu' maja küle pääl kuiomah.

Paabulinnu pudsajist kaabuehte tegijä.

pühendumisõ ja armastu-
sõga'. Mi sai nätä' savianoma
tegemist, sai tiidä', õt mانتse'
omma' traditsioonilitsõ' kirä'
anomidõ pääl ja mille nä omma'
nii kõva' ja pikäälitsõ'.

Hoitõh anomit, mia' omma'
tett mõistja inõmisõ käe all,
tunnõ kõrraga' tutvalt umast
ja mõistat, õt tuu om kihä perrä.
Olõ-õi ka' midägi' imehtë',
mille nä omma' uma keraamiga
üle uhkõ' ja tuud aestagaküm-
nit kõikaig eloh hoitva'.

Näpotüü keskus ja kaubamaja.

Hüä, öt mi tii pääle jäi ka' näpotüümeistri ja rahvarõivaaurja Virginia Linuli tset keskus, koh oll' uhhö välläpanök rahvarõivist. Rõiva' olli' säet komplektenä. Keskusö luuja üteh uma tütreaga kõnõli' nii piirkundõ rõivist, kuus näid sälgä pandas ja ka' näpotüü umaperäst.

Mi jaost oll väiga' hüä, ôt
kohal oll kol' uma ala meistrit –
välläumblōja, kiä' võinu' ka'
pümmest pääst hammō lõpuni'
valmist tetä' – tä mõistsō tuud

tüüd nii hõste. Tõösöst oll kohal
 armas vanõp kangakudaja ja
 kolmadast oll meistri, kiä' tekk
 mihi mütsü pääle paabulinnu
 pudsajist ilostust. Kaia' ja uuri'
 oll hulga! Ku pää ja silmät' tuust
 kõöst jo virvendämmä naksi',
 sis lubati meid puuti, mia oll
 ku rahvarõividõ kaubamaja –
 sääll oll nahast saapit ja kängi,
 mäntlit, vöid ja päärätte ja midä
 kõkkõ viil.

Mi sai tiidä', öt 2017. aastagal
 õnnahtu sääł lähkoh Näsäudi
 liinah kirja saia' kats üleilma-
 rekordit – üte kõrraga' kõgõ
 inäp rahvarõivih ja töösõs kõgõ
 inäp üte kõrraga rahvatandsu
 tandsvit inõmisi.

Miildejääv tsuvvameistri. Tšuuat üllät meid kokkosaaminõ reisi üte kõõ erilitsõba inõmisi-gõga – pastlameistri Cosmi Floarea’ga. Mi olli jo lepnü, õt timä man kauminõ jääs ar’, selle õt täl om küläh filmitegijä’. Meele tekk jo liisnalt hüvvämiilt tuugi, õt sai kaia’ hobõssi müüdä sõitmah, midä mi kotoh

Villavaipu mōskmisō massin.

Baita tekstiilimuusiumih.

piaaigu näeki-i. A ku mi naksi
külästä vällä sõitma, sis helstedi,
õt tä siski uut meid hindä mano.

Mi sis kääni otsa tagasi ja
naksi otsma maia, koh tuu
meisteri eläs. Sõidi ja kõrraga'
joudsõgi' maja mano, midä

hallõ, õt saa-as pilti tetä'. Tuu oll vannamuudu eläminõ, koh paistu' maja küle pääl kuiomah maisitõlvigu'. Määne illos vär-milinõ pilt!

Värenti man sais ummih
rahvarõivih vana naane – armas
ku nukukõnõ! Tõlki meil üten
olõ-õs ja tuuperäst mi proomõ
ütsildõ ja tõisildõ töönõtoõsõst
kuvvaguimuudu arvu saia'. Tä
kuts meid tarrõ. Tarõ oll väiga'
väigokõnõ, mi vaivalts mahtsõ
ar'. Kõigi pooli oll innidse ao
näpotüü kraam. Kõik pernaase
hindä tett kraam.

Paistu, õt tä jalatsimeistri
õks olõ-õi. Mi olli segähüseh, a
om kuis om – sai õks illo nätä'.
A ku mis sis võti appi Google
Translate'i, sai tiidä', õt tä siski
tege tsuugõ. Ja siih võisi' sõna

meistri kirotähe suurõ tähega. Tä
oll ehtsä tsuvvameistri, kiä' mi
kõigi silmi all tekk 10 minodiga,
tsuvva'. Vot tuu oll, midä kaia'
ja imehtä'!

Tä haard suurõ nahapala ja lei toolõ kääri' sisse ja lõigas õkvalt parra suurusõga' pala. Lei sääntse huuga', kohes vaia, naha sisse tsälgi', ku olõs tä käsi massin. Sis lõigas kabla' ja tuuga' polmõ naha tsuvvast kokko. Mi jovva-as silmigi' piilgahta', ku tsuug oll valms.

Sääl mi sai jäl' tunda' koha-
ligu rahva külälislahkust, ku
naane taha-as meid tühju kä-
siga' minema lasko'. Tuu aig
sääl väikoh elämisõh jäi' kind-
lahe meele kõigilõ pikäst aast
süamehe. Ku illos ja värmilinõ
või olla' ilmaelo! Ja ku lämmi
või olla' üts naarahus!

Sibiu liin ja vabaõhumuuseum. Tii pääl mi kai viil mitmit puu-kerikit, mia' omma' kuigi' üte-sagamatsõ', a õks ummamuudu eiserätsõ'. Ja pia mi joud-sõgi' Sibiu liina, koh mi lätsi Astra-nimelistõ vabaõhumuu-siumi, mia oll väiga' suur ja sääl oll pallõ abarust. Mõnõhki' taloh tahtnu' ellä', kasvai mõnõ kuv suitsõ aol, õt saasi' tunda' tuud hõngu ja õga päiv kaia', kõiki nuid väigokõisi ilostuisi, mia' olli' kuvvagimuudu väiga' umadsõ'. Sääl oll eriliti arhi-tektuuripärle, mia' omma' no' muusiumih saanu' vahtsõ elo.

Sibiu oll üts paarist liinast, koh õnnahtu ka' vahtsõba ja liinaliguba kultuuriga' tut-
vast saia'. Siih võisi' pikebält
kõnõlda' kerikist ja arhitektuu-
rist, a tuu olõ-õs mi kaugi pää-
mäne iihmärk. A õks oll väiga',
hüä värskendüs kõrrast külä-
elost liina saia'.

Rosia Poieni vasõkaivandus. Ütel viimätsist päivist oll meil suur korgidõ mäki vallutaminõ, õt uma silmäga' nätä' Roşia Poieni vasõkaivandust. Tuu kaivandus om kuulsast saanu' uma suurusõ poolõst, a tiidä', õt ka' ku piirkunna luudusõ suur saastaja.

Mäkkeronimist oll pikält ja tuu olõ-õs ka' noorõbilõ kerge. Vanõbilõ, kiä' joudsõ' mäkke üles, vöisi' medali anda'. Minek oll rassõp ja pallõ pikep , ku mi edimält arvssi. A kiä' üles joudsõ', sai' uma silmägä' kai-vandusõ suurusõ ar' nätä'. Hüä oll pääle pikkä sõitmist kihäle tüüd anda', a viil parep oll bus-sih rahuh istu'. Ja ku hüä om päält säänest ronimist ja västimüst õdagusiük.

Muusium Bradih. Bradi liinahi sai kavvu' Stefan Safiani kogodöst ja fotodöst kokko pant etnograafiamuusiumih. Meil läts hõste, meele juhtu tutvustajast doktorikraadiga' puitarhitektuuri uurja, tuuperäst oll muusimih kauminõ väiga' sisukas ja põnnõv. Väiga' tahasi, õt tuul muusiumil ka' edespidi hõste lääsi', selle õt näide kogo' omma' väiga' huvtava'.

Huuaolisõl näütisel olli' uhkõ' värmilitsõ' traditsioonilitsõ' vaiba', erälde rikkalik vällapanõki jago oll ka' rõivist. Andersak oll nätä' talovärehtist ja suuri puujuppõ liinamuusiumih, a sääne tuu aig meil om, koh vahtsõnõ sõit vanast üle ja muusium om ainumas, mia saa pästä' mõnõ asä.

Baita tekstiilinäütüs. Näpö-
tüülisilõ viil üte töömõli maiu-
sõna vöödõti meid Baitah vasta
eräkolleksioonil põhinõva
tekstiilmuusiumih, minkõ om
kokko säädnü Florica Zaha-
ria üteh uma mehega'. Näide
muusiumi saamisluugu om eis-
muudu. Nä omu' kraami
kogonu' jo ülikooliaost pääle,
selle õt nä sai' arvu kohaligu
traditsioonilisõ tekstiili väärt-
tusest. Tuust armastusõst ja
soovist vanna kraami hoita' om
vällä kasunu' haruldasõ eksposi-
tsiooniga' muusium. Tuust
kööst mi näi õnnõ tekstiilikogo,
taloh olõvat viil, a vihha sattu
ja sis taheta-as sinnä' minnä',
kahost tuu jäi nägemäldä'.

Näütämisöst ja kaemisöst
oll vällä pant nii röividõ alos
materjali näütit ku ka' kraami,
mia' tegevä' röiva' tävveligust.
Suurõ pühendusega' kokko säet
näütüs-muusium. Säntsit võisi'
ilmah olla' inäbä.

Lossih Käuk. Corvini kindlus vai Castelu Corvinilor Hunedoarase liinah olli hoops midägi' toist, ku mi olli reisi aol nännü' – suur ja võimas pikä aoluga' kindlus. Sääl võidsõ ar' essüdä', selle öt ögal puol olli' ussõ' ja pikä' koridori', erinevä' ajastu' ja erinevält muudu repi' vei' hüäle poolõ ja kuralõ poolõ. Eiski' ku proomõ' kõik nulgatagotsõ' läbi 'kavvu' ja täpsehe miilde jättä', koh sa olõt jo olnu', sis üks tull tunnõh, öt olõt ar' essünü'. Ja kõrraga' lövvät, öt olõt kindlusõlõ mäntselgi' moodul tsööri pääle tennü' ja jal' vahtsõst edimäiste torni tagasi joudnu'.
A no' tõi sinnu sinnä' mää-negi' tööñõ repp, midä sääl inne kindlahe olõ-õs. Müstiliñõ kotus miilde tulõtamah ammutis aigu, võidõluisi ja liina kultuuri alostusaigu.

Kindluse saalõh olli' mitmit-
aigõ ja elämisi kombit näütä-
vit vällepäonõkit. Sääl sai kaia'
soapidämiso ja aadlikõ elä-
mist, a ka' talorahva rõivit,
viil maalõ ja kunsti. Tornõst
sai kaia' üle liina ja nätä' korgit
mäki. Miit, kiä' mi näe mäki
harva, väsu-üi kunagi' näide ilo
kaemisõst. Kukki' kihä nakas jo
väsumä bussisõidust ja miilgi'
tuust kõõst kirivüesest ja kul-
tuuri pallõsusõst. Määne mõt-
tõrikas reis!

Ku pall o illo üteh nädälih!
Köölo toolõ viilkörd tagasi
kaieh saa önnõ imehtä', kuvva-
muudu tuu kõik, midä mi näi
mi sisse ar' mahtu. Kuis joud
inõminõ nii pallõ kõrraga'
tunda' ja öks imehtellä' ja tuust
kööst hüvvämiilt tunda'. Meid
toet ka' maailm, kiä meid nuidõ
imelitsi inõmisi ja kotussidõga'
kokko vei. Jah, öks uma käsi oll
mänguh ka' Jacobsoni Küllil, kiä
väiga' pikä tüü ja pühendümi-
sõga' reisiplaani kokko sääd ja
meid ka' turvalitsõlt bussirooli
Budapestist Budapesti sõidut.
Töönõ bussijuht, kinkölõ teno
anna, oll Jaanus, sama tähtsä
viil kõrval ka' kaardilugõja'.
Köö mi olli õgal puul õigõ ao
pääle.

Suur teno kõigilõ! Suur teno ka' kõigilõ meistridölõ ja inõ-misilõ, teno kinkõ pühendü-misöst luud näpotüüd mi sai imehtellä' ja kinkõlt oppi'.

Tōlknu' Sarvō Ōiō

Helmine

Ilolang

Madara'

Seto leelo-päiv

Juunikuu 28. päeval kogonõdas Verskahe Seto leelopäevale. Mi tutvusta leelokoorõ. Algus eelmidseh leheh.

Liinatsuraq

Seto miihilaulupark Liinatsuraq om kokko tulnu' jo 2000. aastagal Tartoh. Liinatsuraq omma' edesi kandnu' ja töisilõgi opanu' seto miihilaulu. Koor om vällä andnu' CD. Kõkö rohkõp miildüs laulda' Setomaal, a om laulõd kõvastõ ka Eestih ja veidikõsõ välämaalgi.

Liinatsuraq

Helmine

Leelokoor Helmine toimõtas Setomaa vallah Poloda nulgah Miktämäel. Helmine vai helmiline om seto naisi pidolik litridõ ja helmiga' ilostõt pääsiid ja tuust tulõ ka' koori nimi. Laulmist alostõdi 1989. aastagal Miktämäel Leppoja Aino iistvidämisõl.

Kuuhkaumisõ mõtõh om olnu' vana seto laulutraditsiooni alalõhoitminõ ja edesiviiminõ. Ao joosul om koorih olnu' muutuisi, mõnõ' omma' lännu' taiva ratu pääle, mõni võtnu' kõrrast puhkusõ.

Täämbätsõ saisisõga' om laulmah ütesä inemist, kiä' kõik omma' hüä' sõnasäädmisõh, pillimängu, tandsmisõh, seto süüke tegemisõh jne.

36 aastaga joosul om leelokoor tutvustanu' seto leelot nii kodomaal ku väläpuul vabariiki. Mi tegemisil om kindla jago maakunna kultuurielo edendämisõl. Mi olõ tunnustõt Seto Kunigriigipäeväl kunigakoorist, saanu' Vabarna Anne umakultuuripreemia ja Setomaa valla tunnuskirä.

Kukki' leelokoor Helmine om väigokõnõ palakõnõ suurstõ seto kultuuriist, a mi sõn-

Kullakõsõ

nom om – järepeidvüs om päämäne.

Madara'

Põlva leelokoor Madara' om leelotanu' 10 aastakka. Madara koorih laulva' viie põlvõ naase': Prangel Anne, Põlluveer Merle, Taal Kati, Roht Svetlana, Ristimäe Ingrid. Kukki' Madara' eläse' väläpuul Setomaad, om seto leelo naisilõ hingelähkoh ja inspireerivä.

Ütehkuuh om kaut mitmõh riigih folkloorifestivalõl Setomaast Saksamaani', leelotõt

hinnäst seto kunigakoorist, kaut juubõlidõl ja Setomaa suursündmüsil. 2019. aastagal lauli' Madara' uma leelo' CD pääle.

Ilolang

Leelokoor Ilolang sai kokko 12. augustil 2012, ku leelokoori iistvidäjä Noormetsa Maria hõigas Tartomaa setokõisi uma kultuuri opma ja hoitma. Leeloproomi' ja kogonõmisõ' omma' Tartoh. Mi koorilõ om tähtsä, õt seto kiil ja kultuur püsüsi' ja edesi lääsi'. Mi saa paar kõrda

kuuh kokko, õt laulda', tandsi' ja seto kiilt kõnõlda'. Laulu' vali vällä juhendaja, kiä' om hüä sõnolinõ ja mõist vannu lau-luviise. Meele omma' tähtsä' talsipühi', lihavõõtõ, suvistõ, kunigriigi-, paasa- ja maafapäiv, ku mi saa, sis olõ ka' tõisi pita pääl.

Näütemänguna mi olõ rahvalõ esitänü' lauluetendüisi „Kõsakauk“, „Kodokaeminõ“ ja „Mõrsaiku“ saajukutsmisõl. Kooril om kol' pillimiist. Mi olõ läbi veenü' sõirategemisõ, vüü-kudamisõ ja hammõmõskmisõ opitarri. Suvitsõl aol om meil üte- vai katõpääväne leelo-laagri Kundrusõl.

Kullakõsõ

Leelokoor Kullakõsõ alost aastagal 2003 Põltsamaal Noormetsa Maria iistvidämisõl. Täämbä kaudas kuuh Tartomaal Nõoh. Mõni laulja om mano tulnu', mõni ar' lännu'. 2024. aastagal sai leelokoor Kullakõsõ Seto Kunigriigi koorikõsõ tiitli ja Noormetsa Maria sai samal aastagal Vabarna Anne umakultuuripreemia laureadi tiitli ja tenokirä pikaaolitsõ iistvidämisõ iist Setomaa vallavalt-susõlt. Mi tegutsõ süämeist ja himoga'.

Leelokuul – kinkalõ ja minkõ jaost?

Mille om täämbä vaia seto leelot oppi', ku vanastõ tull tuu eishindäst? Selle, õt vanõbah seto leeloh alalõ hoitunu' väiga' vanna ja eiserälist muusigalist mõtlõmist om täämbätsõ muusiga seeh üles kasunuidõl keerolinõ õnnõ kullõmisõ perrä ar' oppi'.

Seto leelo om läänemeresoomõ rahvidõ ütidsõ regilaulu-kultuuri üts umamuudu haro, mia om eloh viil täämbägi'. Seto leelo vanõbah jaoh om alalõ vanaolinõ ja väiga' mustinõ puultuun-puultõisttuun helürida, minkõga' mi kõrv täämbä' olõ-õi inäp harinu'. Seto vanõba' laulunaase', kiä' omma' traditsioonilitsõ laulu seeh üles kasunu', mõistva' sisemätsõ helütundõ perrä laulda' mi ümber olõvast muusigast tõistsagamatsõ helüriaga', eis' tuud tähele pandmalda' ja toolõ mõtlõmalda'. A nuu' laulja', kiä' olõ-õi latsõiäh vanõba lauluhelüga' kokko put-tunu', mõista-ai sammamuudu perrä laulta'. Üleilma ainulinõ laulminõ om kaomah, selle õt meil olõ-õi inäp eishindäst sisemäist helüria tunnõhtust. Eesti tiidläne Jaan Sarv

(1941–1988)¹ avast seto leelo umaperätsõ helüria 1980. aastagal, inne arvati tuud eessih traditsiooni perrä lauljilõ ise-loomuligõ kõrvalõkaldumisõst tutvast harmoonilisõst minoorist ja leelo panti nuutõ tutvast diatoonilisõh helüriah. Puultuun-puultõisttuun helüriah om kuus nuuti, minkõ vaihõ' omma' kõrdamüüdä umbõs puul tuuni ja puultõist tuuni (d-es-fis-g-ais-h) ja koh päähelüsisõ om üts helüria katõst keskmätsõst astmõst (fis vai g). Seto leelo tege eiserälistõst viil rikkalik helüpilt, mia' tulõ tuust, õt laulja' laula-ai üttemuudu, a laulva' viievariantõ. Helü' liigusõ kõrvotsidõ, kõrd rist-rästi, saava' kokko ja läävä' erälde, a tuu kõik kau kindla põhimõttõ perrä ja helisemä jääse' õga kõrd õigõ' kuuhelü'.

Tiidläisi pand imehtämmä, õt 20. saandi viimätsõh otsah om Setomaal viil olõmah nii vanamuudu helülinõ mõtlõminõ. Kunstmuusigah om säntsõ süm-meetrilitsõ helüria matemaatilisõlt kokko säädnu' Olivier Messiaen, samasäänest helürita tarvitasõ' ka' jazz-muusigu'. 1997. aastagal rahvamuusiga

konverentsi aol sai eesti uurja Pärtlas Zanna Vinnemaa muusigatiidläisilt tiidä', õt puultuun-puultõisttuun helürita om lõüt ka' mõnõst Lõunõ-Vinnemaa küläst, mia näütäs, õt sää-nestmuudu om laulõd laebalt.

Kuvvamuudu sis saa täämbätsõl pääväl seto leelot oppi'? Läänemuudu noodikiri anna-ai edesi vanna helürita õga mitmõhelüsisõ olõkit ja kullõmisõ perrä om mi muusigalinõ mõtlõminõ nii tõistsagamanõ, õt om rassõ tuud helürita oppi'. Ku sisemäne helü-tunnõhtaminõ tüütä-ai, sis om vaia mõistusõga' arvu saia' seto lauluhelü loogikast ja appi võtta' parhillatsõ' riista'. Etnomusikoloog Orase Janika mõtõl vällä vana leelohelü ja mitmõhelüsisõ laulu opmisõ jaost tõistmuudu helükirä. Tiidläisi ja seto kultuurikandjidõga' kuuhtüüh tetti opmisõ jaost veebirakõndus, teno minkalõ saa õgaüts seto laulu oppi'. Kae' perrä – laul.setomaa.ee/leelo-kool. Veebirakõndus asõnda-ai vannu helülindestüisi ja ütehkuuh laulmist, a kindlahe avitas arvu saia', kuus õga helü erälde helises.

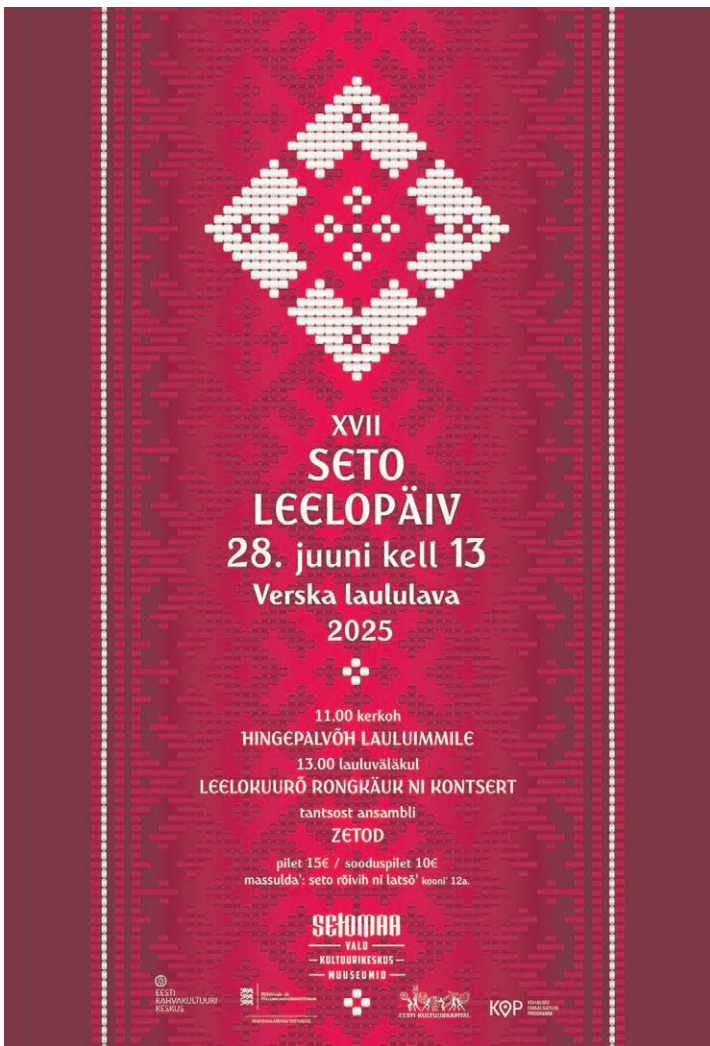
Seto leelot saa oppi' Setomaal ja Tartoh leelokooli kokkosaamisil, koh Orase Janika ja Valgu Meele juhatusõl saias tutvast seto laulu noodikirä ja veebirakõndusõga ja ütehkuuh optas vanna laula. Leelot saa oppi' ka' Nedsäjä küläh Lummo Kati leelolaagrih – facebook.com/laululaager.

VALGU MEEL

Tõlknü' Sarvõ Õiõ

Edimält oll kirotus Õhtuleheh: Valk, M. (2025). Fakt teadust päevas: miks kõlab seto leelo meie kõrvale harjumatul? – Õhtuleht 20.05.2025, <https://www.ohhtuleht.ee/1130881/fakt-teadust-paevs-miks-kolab-seto-leelo-meie-korvale-harjumatul>.

¹ Sarv, Jaan. 1980. Rasshifrovka setuskogo mnogogolosiya pri pomoschi mnogokanal'noy studiyonoy apparatury. – Finnougrskiy muzykal'nyy fol'klor i vzaimosvyazi s sosednimi kul'turami, edited by Ingrid Rüütel. Tallinn: Eesti Raamat, 103–126. [Sarv, Jaan. 1980. Расшифровка сетуского многоголосия при помощи многоканальной студийной аппаратуры. – Финно-угорский музыкальный фольклор и взаимосвязи с соседними культурами, ред. Ингрид Руйтель. Tallinn: Eesti Raamat, 103–126.]

Pidopäiv Obinitsah

7. juunil oll Obinitsa küläpäiv ja muusiumi 30. sünnüpäiv.

PLOOMI ANETE

Külä pääl liiku rahvast inäbä ku muido, kõik olli' lõbusa'. Pido-päivä alostodi ütids hummogusöögiga' muusiumi man. Laud katöti ütehkuuh küläga', kõik olli' võtnu' midägi' söögipoolist lavvapääle. Ütidselt alostodi hummogut süvveh ja jutatõh.

Peräst tuud oll Obinitsah küläräha laat. Laat tekkü eishindäst. Kõik sai' müvvä', ku oll midä müvvä'. Laadol oll kokko nelli müügikotust. Edimätseh müüdi pruugit rõivit, töösõh mõi' latsõ' hindä mäguasju ja maiuisi, kolmadah oll savvuliha ja kodotett verrevviin, nelädäh loomakõsõ' (taimõ'). Kõigi jaost oll midägi' meeleperäst, midä osta'.

Edesi tull aamõtlik jago vai Obinitsa muusiumi sünnüpäivä pidäminõ. Obinitsa muusium om aestagast 1995, tuuperäst sis tähistedigi' muusiumi kolmökümnenä aastaga juubõlit. Parhillanõ muusiumi pernaane Liiva Kati tennäs kõiki külälisi. Edesi laul Mokornulga leelokoor. Pääle tuud naati kõnõsit pidämä.

Kõgöpäält sai sõna Seimi Anneli, kiä om Setomaa Muusiumidõ direktor. Tä tõi muusiumilõ pihlapuu, mia and edespiditsõs tegevusõ jaost joudu mano. Anneli kõnõl, õt muusiumi kolmökümnes sünnüpäiv näütäs tuud, õt siih tetäs õigõt asja. Ütel ka' viil tuud, õt nelli muusiumi Setomaal om timä arvatõh veidõ ja nuid võisi' viil inäbä olla'.

Järgmätsest kõnõl Setomaa vallavanõp Kudre Raul, kiä' tekk nalja, õt Obinitsa filmist sai tä tiidä', õt Obinitsa järv

Muusiumi sünnüpäiväl.

Tammõ istutaminõ.

tetti samal aol ku muusium. Tä rõhut, õt seto kultuuri piat eis' hoitma. Kudre and uma hüä' soovi' ja kingtüse muusiumi pernaasele edesi.

Hõrna Aare tull rahva ette katõ suurõ köopuu ossaga'. Tä kõnõl, õt kuis muusium sündü. Sillaotsa Liidi oll muusiumi luuja, kiä' nakas tuud kraami kokko korjama, midä tõisil inäp vaia olõ-õs, ja pand kõik vihku kirja, õt mia' ja kinkõlt. Liidi peläs, õt timä maja kõrvalõ tulõ kõrts, sântse' jutu' liiku', a tä sai hoops muusiumi tetä'. Liidi opas vällä järgmätse' muusiumi pernaase', kinkõst mitu sai' siih

ka' kõnõlda'. Riitsaarõ Rutt oll tõõnõ juhataja, kedä Liidi pernaasest kuts. Rutt kõnõl ummist hüvvist mälestüisist Liidiga'. Liidi mõistsõ väiga' hõste turistega' kõnõlda' seto kultuurist. Setomaa tutvustamist alost kõo tuust, õt määne om seto kodo.

Piholaanõ Guuri ütäl, õt Liidi alostus oll muusiumi jaost väiga' tähtsä. Malkovi Pille, innine muusiumi pernaane, kõnõl tuust, õt muusiumi majja jääs Liidi hing igävtsest aost, ütškõik midä majaga' tetäs. Sõna sai ka' kolmas juhataja Andresoni Sigre. Timä kõnõl

Ploomi Anete pildi'

ummist hüvvist mälestüisist sõoh majah. Innine pernaane Kogermani Liis kõnõl, õt kuis tä oll Verskah pernaane ja peräst oll sõoh majah. Üteh Sarvõ Õiõga' lauli' nä ilosa sünnüpäiväleelo. Muusiumi naabri' Kauksi Ülle ja Riitsaarõ Evar tõi' kingtüsest ilosa pildi.

Ku hüä' soovi' ja kingtüse' olli' üle ant, sis minti tsassona mano pihlapuud istutamma. Mokornulga leelokoor laul puu man ja aig oll edesi minnä' pidolauda. Inne süümist pühits esä Viktor söögilavva. Sünnüpäivälavval olli' umatett söögi'. Külälisõ' sei', ai' juttu ja sis naksi' hilläkeiste kodo minemä. Obinitsa muusiumi sünnüpäiv sai peetüs.

Õdagu sai Obinitsah kullõlda' Vastsõliina Muusigakooli bändi esinemist. Bänd laul eesti laula. Kohalõ oll tuud batuut, koh noorõba' latsõ' hüpli' ja mänge'. Tegemist oll ka suurõbil latsil, nimä' joonsti' ja mänge'. Obinitsa rahvas oll kokko kogenõnu' ja kullõl nuuri muusikat. Kontserdiga' lõpõtõdi Obinitsa küläpäiv.

Tõlknu' Sarvõ Õiõ

„Imä tarõ“ Saatse muusiumi kõrvalhuunõh

TARROSÕ TRIINU-LIIS

Saatse Muusiumi kõrvalhuunõh om vällä säet Kuusingu Ketlini näütüs/ruumiinstallatsioon „Imä tarõ“ („Ema tuba“).

Latsõiäh oll Kuusingu suvitsõl aol Jatsmani küläh, uma vana-vanõbidõ kotoh, mia om Saatsest umbõs kuus kilomeetrit ida poolõ, Vinnemaa poolõ pääl. Peräst koroonaeptideemiat ja Ukraina-vastasõ agresiooni päalenakkamist olõ-õi Kuusing inäp saanu' Jatsmani küllä minnä'.

Katõ riigi vaihhõlinõ kontrolljuun, mia juusk läbi Setomaa ja eräldäs perrit, om no' ülepäsemäldä'.

„Imä tarõ“ om pruuminõ hoita' ühendüst üleilmalitsõ poliidiga peräst eräldet inõmisiga' ja pühitsedä' säänestmuudu üte kultuuri miilt, mia om haardnu' ja ühendänü' eis-sagamatsi mõotuusi. Kotusõ' võiva' muutuda' iholitsõlt kättesaamadust, a nuih kotussih elävidõ inõmisi huulvus, lahkus ja ilo jäävä' püsümä, jäävä' köitmä ja ülendämmä.

„Imä tarõ“ keskkotus om Jatsmani küläst peri pühäserätt, midä kunstnik sääd tarõh samani ku pühäsenulga. Pühäseräti ümbre om säet töösõ' asä', mia' tulõtasõ' kunstnigulõ miilde nii ummi lähebit ja laebalt võttõh piiriületävät kotusõhinge.

„Imä tarõ“.

Setomaa Muusiumidõ kogo pilt

„Imä tarõ“

- Ruumiinstallatsioon sai valmist tettüs kuuhtüüh EKA sisearhitektuuri tudengidõga: Gert Christjanson, Annemette Kofoed, Rebeka Kollo, Kristiina Theresa Kuusik, Liina Pärn, Jaan Repnikov, Markus Sirg, Ulvi Tiit, Marleen Začek, Linda Zupping.
- Autor tehñas: Miralda Višnev, Alvi Nigola, Vaike Heinsoo, Mai Kuusing, Ahto Raudoja, Tea Korela, Triinu-Liis Tarros, Elvi Nassar, Aare Hõrn, Andreas Põld, Gregor Taul, Mariann Drell, Jüri Kermik, Oliver Kanniste, Enno Kõllamägi, Maria Port, Taavo Idarand, Anna Grete Konsap, Henri Kaarel Luht.
- Toetaja': Toomas Orutar, Setomaa Muuseumid, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Kultuurkapital
- Sõna': Jan Kaus
- Graafilinõ disain: Kättriin Reinart
- Tõlkõ': Toimetaja tõlkebüroo
- Näütüs om kaemisõst vällälõ 14.06.–31.08.2025.
- Muuseum om vällälõ: K–P kl 11–17; E, T kinni. Sissepäsemine prii.

Veisveeri vahtsõnõ maal tuu seto kultuuri tehisintellekti aigu

TARROSÕ TRIINU-LIIS

15. juunil tetti vällälõ Verska Külästuskesküsõh Eesti kunstnigu Veisveeri vahtsõnõ maal „Seto' oppasõ' tehisintellektiõ seto kiilt“. Tüü pakk värske ja jovvulisõ kaemisõ kultuuripe-rändilõ tehnoloogia aol. Tuu olõ-õi mälestüs kaonu' aost, a om tulõvigustsenaarium, koh väiko' rahva' hää-õi digitaalsõhe hāmārähe – nä kujondasõ' tuud eis'.

Maali pääl suvõõdak olõ-õi müüdä lānnü', a om aig, mia' olõ-õi viil joudnugi'. Seto naase' seto rõivih istusõ' lavva ümbre, keskpaigah omma' traditsioonilitsõ' elemendi': savianoma', linadsõ' rõiva', hõpõkraam. A näide kõrval om ka' üsāpuutri ja nutitelefon. Tuu olõ-õi vastasais, om vahtsõnõ ühendüs. Naase' oppasõ' – nä oppa-ai latsi, a tehisintellekti.

„Sõo maal kõnõlõ-õi hirmust tehnoloogia iih“, ütles Veisveer. „Sõo kõnõlõs hindä paikapanõmisõst. Kiäki' hoia-ai seto kiilt mi iist. Ku tuu olõ-õi tehisintellekti, sis olõ-õi tuud ka' tulõ-

Veisveeri Margus.

Setomaa Muusiumidõ kogo pilt

viguh. Vastutus ja võimalus om setokõisi hindä uma.“

Maal näütä-äi tehisintellekti ku ohto, a ku tüüriista, minkõlõ om vaia sisendit, õt arvu saia'. Seto' pallõ-õi hinnäst salvõsta' – nä andva' tiid-

misi edesi. Sõo om kultuuri edesiandminõ, minkõ keskkotus om kiil – ku kiilt opata-ai, sis lāä-äi edesi ka' kultuur.

„Seto' oppasõ' tehisintellektiõ seto kiilt“ tege vällälõ terävä ja parhilla' tähtsä küüsü-

„Seto' oppasõ' tehisintellektiõ seto kiilt

- Kunstnik: Margus Veisveer
- Tehnika: Õli lõuõndil
- Möödu': 80 × 120 cm
- Sai valmist: 2025

Kunstnigu elolugu

Margus Veisveer (sünd. 1968) om eesti kunstnik, kinkõ looming om dokumentaalsõ ja visioonilitsõ maalikunsti piiripääl. Timä tõie keskkotus om väigokõisi kultuurõ hindātiidminõ, keelelinõ meelepidäminõ ja inõmisõ läbisaaminõ tulõviguga'. Veisveer kae-ei traditsioonilisi põhjuisi õnnõ ku innidse ao tunnusmärke, a ku tegüsit palakõisi, mia' om vaia viiä' üle parhillatsõhe aigu ja panda' tehnoloogilistõ konteksti.

Timä maali' ühendäse' sagõhõhe rituaalsõ ja õgapäaväse, kokko säädeh näpotüü ja folkloori esteetika parhillatsidõ visuaalsidõ koodõga' ja sümbolidõga'. Veisveeri loomingut iseloomustas kõrro ehitet tähendusroom, koh kaeja iih lätt vällälõ kõrraga' kotusõpääl olõk, aolugu ja tulõvigunägemüs.

Veisveer eläs ja tüütäs Eestih.

müse: kiä' kirotas hinnäst tulõvikku? Veisveeri sõnnom om selge: õnnõ nuu', kiä' sortva' hinnäst sinnä' kirota'.

Maali saat kaia' Verska Külästuskesküsõh kooni' 31. augustini'.

Kassikõsõ' mõtsah

Kats kassikõist lastas tarõst vällä. Tarõuss pandas näide sālā takah kinni. Nä mõlõba' istusõ' repi pääl ja kaesõ' ümbretsõõri. Nä mõtlõsõ', õt võisi' minnä' mõtsa pluudsmä. Mõnt aigu nä niisamata viil videlese'.

A ütekõrraga' üts nakas helõma, sis ka' tõõnõ. Nä lāävä' üle moro, kõikaig kaesõ' katsipoodi, sis üle tii ja edesi müüdä mõtsarata.

Mõts. Krõpsahus?! Mõlõba' kassikõsõ' jäävä' saisma, õnnõ kõrva' liigusõ'. Kas edesi vai tagasi? Jäl' krõpsahus! Ja kõrraga' mõlõba' juuskva' kodo tagasi!

Tarõ ussõ iih nä hiitvä' jäl' pikkä ja laskva' pääväl hindä pääle paistuda' – säänestmuudu om õks kõgõ kindlap olla'. Mõnõ ao peräst lask pernaane nä tarrõ, sääl söövä' kõtu täüs ja otsva' kõgõ pehmebä kotusõ magamisõ jaost.

SARVÕ ÕIÕ

Kassikõnõ.

Sarvõ Maara pilt

SÜNDMUSÕ' JUULIH

- 3.–6. juuli XXVIII laulu- ja XXI tandsupido „Iseoma“ Talinah.
- 4. juuli kell 18 Perdaku jaanituli.
- 5. juuli kell 13 TRAKTORIDÕ SHOW Treski küläplatsil.
- 5. juuli kell 20 Seto jaanituli Treskih, Treski küläplatsil.
- 6. juuli kell 20 Miikse jaanituli.
- 7. juuli jaanipäiv, Miikse ja Treski pühä.
- 11. juuli kell 17 Miktämäe iäkidõ klubi 10 juubelpido Miktämäe küläplatsil.
- 11.–12. juuli kell 18 Ostrova festival 15.
- 12. juuli kell 18 kiipillilaagri kontsert Verska kultuurimajah.
- 12. juuli kell 17 piitrepäiv Uusvadah.
- 13.–17. juuli Rikka Ivvani pillilaagri Küllätüvä külä.
- 15. juuli kell 17 Sisevete festival Verskah Seto Man puhkõkeskusõh.
- 15. juuli kell 18 om I Verska lahe avaviijominõ Verska sanatooriumi rannah.
- 19. juuli kell 12 Meieselts Meroos 15, Meremäe noortõ-keskusõ man.
- 21.–25. juuli Verska suvõlaagri Setomaa kuulõ Verska opmiskotusõh.
- 24. juuli kell 15 Ilmaveere suvõseiklus – ütisseiklus väigokõisilõ ettevõtõtõlõ.
- 25. juuli kell 19 suvõlavastus „Kuhu Jumal Juhatab“ Verska laululaval.
- 28. juuli kell 14.30 Kolmõ Põrsakõsõ tiidüstiatri tuur 2025 Verska kultuurimajah.
- 29.–31. juuli Lummo Kati leelolaagri Nedsjä küläplatsil.
- 30. juuli ja 31. juuli kell 19 rockmuusikal „Seto Odüsseia“ Luhamaal Anzelika Mahetaloh.
- 31. juuli kell 12 Väiko Kuningriik Saatse muuseumih.
- 31. juuli kell 20 päätütsapäävä puulpühä iloõdak Verska talomuuseumih.

Setomaa noorõ' saava' kandidiiri' välähpuul konkurssi opmiskotussidõ pääle Eesti Maaülikoolih

Eesti Maaülikuul võtt ka' 2025. aastagal välähpuul konkurssi opma kooni' kol' Setomaa nuurt (<https://www.emu.ee/kandi-deerimine-bakalaureuse-ehitusinseneri-loomaarsti-ja-rakenduskorgharidusoppesse>).

Välähpuult konkurssi kotusidõ pääle kandidiirmisõst om vaia Setomaa Liidu ja Seto Kongressi Vanõbidõ Kogo soovtuist. Soovtusõ saamisõ jaost saada' CV, sooviavaldus ja motivatsioonikiri kuupäävast 3. juuli aadressil info@setomaa.ee. Motivatsioonikirä pikkus võisi' olla' puul lehekülge ja sääl võisi' seletä' ummi mõttit, õt kuis sa võisi' saia' opit erialal saad tiidmisiga' avita' ello Setomaal parebast tetä'.

Kindlahe om vaia õigõ ao pääle esitä' sisseastmisõst vaia minevä' dokumendi' Eesti

Maaülikuuli. Kae' infot <https://www.emu.ee/sisseastumine>.

7. juulil om Setomaa Liidu ja Seto Kongressi Vanõbidõ Kogo puult kokko säet komisjoniga' kõnõlõminõ. Sääl hinnatas kandidaadi tegemisi kodonul-gah, huvitõdust ja tiidmisi uma kodokotusõ elost ja kultuurist, valmisolõkit osalõda' aktiivsõlt kohaligu elo edendämisõh ja seto organisatsioonõ tüüh.

Välähpuul konkurssi vasta-võtminõ om Setomaa Liidu, Seto Kongressi Vanõbidõ Kogo ja Eesti Maaülikooli vaihõl sõl-mat lepingu alosõl. Eesti Maa-ülikuul om andnu' võimalusõ Setomaa nuurilõ kol' väläh-puul konkurssi opmiskotust 2005. aastagast pääle.

Mano küüsü' 510 6664, info@setomaa.ee (Kaja Tullus).

TULLUSA KAJA

Seto Instituudi (üli)opilastõie konkurss 2025

Preemiakonkursilõ oodõtas 2023–2025 kirotõt setoteemalisi bakalaureusõ- ja magistritõid (sh rakõnduslikkõ), ütškõik mântse eriala vai valdkunna päält vai korgkoolist, ni ka gümnaasiumi uurimistõid.

Tüü' pallõmi saata' digikujol vai lingi kujol: info@setoinstituut.ee

TÄHTAIG: 1. juuli 2025

Valgu Heiki raamadu „MIIKSE JAANIKIVI JA JAANIPÄEV“ esitlõs tulõ 6. juulil kell 18.30 Miikseh Jaanikivi man, vihma kõrral keriguh.

PUUGNITSA KÜLÄ NINNIKIRMAS

pühapääväl, 13. juulil kell 15 Puugnitsa küläplatsi pääl

Mi ooda kõiki Puugnitsa külä parhillsit ja innitsit külänõmisi, sugulaisi ja sõpru kokkosaamisõlõ, õt tutvast saia', miilde tulõta' innist ninnikirmasõaigu.

Võta' üteh uma süük ja juuk! Ka' mälestüse' ja pildi' omma' oodõt. Anna' uma sugulaisilõ ja innitsilõ-parhillsilõ puugnitsalaisilõ kokkosaamisõst tiidä'.

Kõrraldaja: Indrek Mustimets, tel 506 3076, indrek.mustimets@gmail.com, Margery Roosimaa

XXXII SETO KUNINGRIIK

SAATSE 2.08.2025

12.00 Kuningriigipäävä välähõikaminõ valittas Kuningriigi meistri' vahtsõ Ulemsootska valimio sõaväeparaat kästõülaal kirmask Nedsjä Küla Bänd

Aituma seto rühmäle!

Naka naane ma laulõmahe, imä naka ma ilotamma. Olõ naane ma latsilinõ, nuuri naane olõ neläline. Tsibirindä omma' tsirgukõsõ', latsõkõsõ' mul laglõkõsõ'. Sedä mõista-s ma mõtõldagi', ammu' mõista-s ma arvadagi', suuhtõ saava' nä seto sõna', ime keele saava' keele pääle. Esi olõ ma tshuknat suku, võõrast verdä ma Võromaalta. Minnu hõste siih hoietassõ, katõl käel kannõtassõ. Latsi kuuh siih kasvatadas, kogokunnah koolitadas. Omma' hüü' meil oppajagi', lahkõ' latsikasvataja'. Kuulõ-i kurja näilt kunagi, haaru-i üldä' nä halvastõ.

Kuri sõna om kullakõnõ, paha sõna om partsikõnõ. Janeka, sa naasekõnõ, Janika, sa julgõkõnõ, Marju, meelimarakõnõ, Aarekõnõ armakõnõ! Jovva-i kuiki teid ma kittä', armas teidä avvustõlla. Latsõ' saava' kasunusta, tsirgu' pesäst ar' lindasõ'. Uma kiil jääs elost aost, kombõ' jääse', kooni' elät. Setomaa jääs näil süämehe, kodo nakas näid kutsumahe. Teele anna tuhat teno, kundsõni tii kumarusõ. Teele kuu kuhja loogu', teele päiv viil pääle panku', Jummal anku' teil asõmõllõ!

Aituma Setomaa latsiaia Tsirgukõisi rühmä oppajillõ Teervalti Janikalõ, Leetma Janekalõ, Päkä Marjulõ ja Hörna Aarelõ!

VALGU MEEL perrega, 13.06.2025

KAUKSI ÜLLE JA MATIS LEIMA ROCKMUUSIKAL

SETO ODUS-SEIA

LAVASTAJA ELINA PÄKKIMÄGI KUNSTNIK JÜR HERMELIN KOROOGRAAF PINKY TOKI-KRUIS

SETO KOSTIPAIV

9.–10. august '25

Avvu seto söögilõ!

SÜNNÜPÄÄVÄ' JUULIH

Nikolajevi Katrin – 45
29. juuni
Lummo Kati leelopargi laulja	Reimann-Otsaru Nele – 62
15. juuli
haridus- ja kultuuritegeläne
Nassari Elvi – 68
1. juuli
Sõsarõ leelopargi vedosnik, sõnolinõ	Lennuki Lembit – 66
16. juuli
sorrõseto
Kuusingu Nikolai – 83
4. juuli
Hõpõhõimu laulumiis	Liinamäe Eevi – 84
19. juuli
seto elo ja kultuuri hoitja
Veesaarõ Anne – 68
4. juuli
näütlejä, Siidisõsarõ leelonaane	Verrevi Hele – 71
24. juuli
Meremäe-Obinitsa naiskooi laulja
Laari Maivi – 64
5. juuli
ettevõtja	Metsa Helve – 71
25. juuli
Hõpõhõimu leelonaane, Seto Latsi Kooli oppaja
Andrelleri Maris – 38
8. juuli
Lummo Kati leelopargi laulja	Hirsigu Mari-Lii – 35
25. juuli
Sõsarõ leelopargi laulja
Purje Kaja – 65
10. juuli
Siidisõsarõ leelonaane	Kõomägi Kärol – 24
26. juuli
Meremäe-Obinitsa naiskooi laulja
Mägipõllu Aime – 64
11. juuli
Helmise leelonaane	Karbi Valli – 71
27. juuli
Sorrõseto vedosnik, leelo-ja pillinaane
Kunsti Eevi – 62
11. juuli
Kuldatsäuga leelonaane	Kudre Helena – 77
28. juuli
Kuldatsäuga leelonaane
Mägiste Ketsia – 76
13. juuli
Meremäe-Obinitsa naiskooi laulja	Rohu Svetlana – 64
29. juuli
Madara' ja Ilolisõ leelonaane
Alveri Vaike – 70
13. juuli
Kuldatsäuga leelonaane	Krepka Helga – 76
31. juuli
Sõsarõ leelopargi laulja
Raali Ain – 51
13. juuli
pillimiis ja ollõmeisteri, Seto Miihi Summa laulumiis	Utsali Maret – 42
31. juuli
Hõpõhelme' ja Meremäe mehe' leelotaja

Setomaa Vallavalitsus suuv õnnõ:

Ludmilla Jäämets	93	Helena Kudre	77
Olga Pihle	90	Eevi Reinvalt	76
Liivi Härma	88	Liivia Kann	76
Maria Seleben	87	Leili Kann	76
Ivo Laanetu	86	Ketsia Mägiste	76
Sofia Kullmann	86	Ülo Liivago	76
Mare Poll	85	Paul Kütimaa	76
Helju Kuuse	85	Leo Tereste	76
Olga Udu	84	Valentina Morozova	73
Heli Leivo	84	Ilmar Toom	72
Eevi Liinamäe	84	Vello Toomik	72
Elli Pillak	82	Tatjana Jerešina	72
Aleksandra Talo	81	Sirje Tuik	71
Aino Sikk	81	Silvi Laanetu	71
Laida Kütt	80	Hele Verrev	71
Harri Sõõt	78	Johannes Juhkam	71
Õie Saarestik	78	Linda Sikkaste	71
Valli Martihhina	78	Elena Korableva	70
Mare Lallu	77	Leo Hainsoo	70
Elle Suss	77	Paul Heimar	70
Evi Kirsi	77	Vaike Alver	70

Õnnitlõmi tillokõist vallakodanikku! **SOFIA LUNA TEERVALT**

Leinämi

+ Liia Mustimets
+ Maire Ivaste